

Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (1963)

Полазећи од историјске чињенице да је радни народ Југославије, с Комунистичком партијом на челу, својом борбом у народнослободилачком рату и социјалистичкој револуцији срушио стари класни поредак заснован на експлоатацији, политичком угњетавању и националној неравноправности, ради стварања друштва у коме ће људски рад и човек бити ослобођени од искоришћавања и самовоље, а сваки народ Југославије и сви они заједно наћи услове за слободан и свестран развитак,

имајући у виду да су развитаком материјалне основе земље и социјалистичких друштвених односа остварене такве друштвене и политичке промене којима је превазиђен постојећи устав,

а у тежњи да и путем јединствене уставности учврсти постигнуте тековине и обезбеди услове даљег развитака социјалистичких и демократских односа и свестраног напретка и слободе људи, —

Савезна народна скупштина, као највише представничко тело радног народа и свих народа Југославије, доноси

УСТАВ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

УВОДНИ ДЕО

ОСНОВНА НАЧЕЛА

-{I}-

Народи Југославије, полазећи од права сваког народа на самоопредељење, укључујући и право на отцепљење, на основу заједничке борбе и слободно изражене воље у народнослободилачком рату и социјалистичкој револуцији, а у складу са својим историјским тежњама, свесни да је даље учвршћивање њиховог братства и јединства у заједничком интересу, ујединили су се у савезну републику слободних и равноправних народа и народности и створили социјалистичку федеративну заједницу радних људи — Социјалистичку Федеративну Републику Југославију, у којој у интересу сваког народа посебно и свих заједно остварују и обезбеђују

социјалистичке друштвене односе и заштиту социјалистичког друштвеног система,

националну слободу и независност;

братство и јединство народа и солидарност радних људи,

могућности и слободе за свестрани развитак људске личности и за зближавање људи и народа у складу с њиховим интересима и тежњама на путу стварања све богатије културе и цивилизације социјалистичког друштва,

уједињавање и усклађивање напора на развијању материјалне основе друштвене заједнице и благостања људи,

удруживање сопствених стремљења с напредним тежњама човечанства,
јединствене основе привредног и политичког система ради остваривања заједничких интереса и равноправности народа и људи,

Радни људи и народи Југославије остварују своја суверена права у федерацији кад је то у заједничком интересу овим уставом утврђено, а у свим осталим односима — у социјалистичким републикама.

-{III}-

Социјалистички систем у Југославији заснива се на односима међу људима као слободним и равноправним произвођачима и ствараоцима, чији рад служи искључиво задовољавању њихових личних и заједничких потреба.

У складу с тим, неприкосновену основу положаја и улоге човека чини

друштвена својина средстава за производњу, која искључује повратак било ког система експлоатације човека од стране човека и која, укидањем отуђености човека од средстава за производњу и других услова рада, обезбеђује услове за самоуправљање радних људи у производњи и расподели производа рада као и за друштвено усмеравање привредног развитка,

ослобађање рада као превазилажење историјски условљених друштвено-економских неједнакости и зависности људи у раду, које се обезбеђује укидањем најамних односа, самоуправљањем радних људи, свестраним развитком производних снага, смањивањем друштвено потребног радног времена, развијањем науке, културе и технике, и сталним проширивањем образовања,

право човека, као појединца и члана радне заједнице, да ужива плодове свога рада и материјалног напретка друштвене заједнице према начелу „Свако према способностима — свакоме према његовом раду“, уз обавезу да обезбеђује развитак материјалне основе сопственог и друштвеног рада и да доприноси задовољавању других друштвених потреба,

самоуправљање радних људи у радној организацији, слободно удруживање радних људи, радних и других организација и друштвено-политичких заједница ради задовољавања заједничких потреба и интереса, самоуправљање у општини и другим друштвено-политичким заједницама ради што непосреднијег учествовања грађана у усмеравању друштвеног развитка, у вршењу власти и у одлучивању о другим друштвеним пословима,

демократски политички односи који омогућују човеку да остварује своје интересе, право самоуправљања и друга права и узајамне односе да развија своју личност непосредном активношћу у друштвеном животу, а нарочито у органима самоуправљања, друштвено-политичким организацијама и удружењима, које сам ствара и преко којих утиче на развијање друштвене свести и на проширивање услова за своју активност и за остваривање својих интереса и права,

једнакост права, дужности и одговорности људи, у складу с јединственом уставношћу и законитошћу,

солидарност и сарадња радних људи и радних организација, њихова заинтересованост и слободна иницијатива у развијању производње и других друштвених и личних делатности у корист човека и његове друштвене заједнице,

економска и социјална сигурност човека.

Друштвено-економски и политички систем произилази из оваквог положаја човека и служи њему и његовој улози у друштву.

Сваки облик управљања производњом и другим друштвеним делатностима и сваки облик расподеле који — у виду бирократске самовоље и привилегија заснованих на монополистичком положају, или у виду приватно-сопственичке себичности и партикуларизма — изопачава друштвене односе засноване на оваквом положају човека, супротан је појединачним и општим интересима човека и друштвено-економском и политичком систему утврђеном у овом уставу.

-{III}-

Средства за производњу у друштвеној својини, као заједничка неотуђива основа друштвеног рада, служе задовољавању личних и заједничких потреба и интереса радних људи и развоју материјалне основе друштвене заједнице и социјалистичких друштвених односа. Средствима за производњу у друштвеној својини управљају непосредно радни људи који раде тим средствима, у сопственом интересу и у интересу друштвене заједнице, одговорни једни другима и друштвеној заједници.

Полазећи од тога да нико нема право својине на друштвена средства за производњу, нико — ни друштвено-политичка заједница ни радна организација ни поједини радни човек — не може ни по којем правно својинском основу присвајати производ друштвеног рада, ни управљати и располагати друштвеним средствима за производњу и рад, нити самовољно одређивати услове расподеле.

Рад човека је једини основ присвајања производа друштвеног рада и основ управљања друштвеним средствима.

Друштвени производ служи обнављању и проширивању материјалне основе друштвеног рада, као и непосредном задовољавању личних и заједничких потреба радних људи сагласно начелу расподеле према раду.

Део друштвеног производа намењен обнављању и проширивању материјалне основе друштвеног рада заједничка је основа друштвене репродукције, коју на основу самоуправљања остварују радни људи у радним организацијама, у међусобној сарадњи тих организација и у друштвено-политичким заједницама.

Јединственим системом расподеле обезбеђује се да радне организације користе средства за репродукцију сразмерно свом уделу у њиховом стварању и у зависности од своје могућности да их најефикасније користе у оквиру друштвене поделе рада утврђене друштвеним плановима.

Ради остваривања појединачних и заједничких интереса радних људи и самоуправљања, подстицања њихове иницијативе, стварања што повољнијих услова за развој производних снага, уједначавања услова рада, остваривања расподеле према раду и развојка социјалистичких односа, друштвена заједница планирањем усмерава и усклађује развој привреде и материјалне основе других друштвених делатности. Планирање врше радни људи у радним организацијама, као носиоци производње и друштвеног рада, и друштвено-политичке заједнице у вршењу својих друштвено-економских функција.

Друштвеним планом Југославије усклађују се основни односи у производњи и расподели. У оквиру тих односа и јединственог привредног система, радни људи у радним организацијама и друштвено-политичким заједницама самостално планирају и развијају материјалну основу своје делатности.

Ради уједначавања материјалних услова друштвеног живота и рада радних људи, ради што складнијег развоја привреде као целине и ради остваривања материјалне основе равноправности народа Југославије, друштвена заједница у општем интересу посвећује посебну пажњу бржем развоју производних снага у привредно недовољно развијеним републикама и крајевима и у ту сврху обезбеђује потребна средства и предузима друге мере.

Друштвена својина средстава за производњу је основа сопственим радом стечене личне својине која служи задовољавању личних потреба и интереса човека.

У циљу развијања социјалистичких односа у пољопривреди и унапређивања пољопривредне производње обезбеђују се услови за развој производње на основу друштвених средстава и друштвеног рада, као и за удруживање земљорадника и њихову сарадњу с радним организацијама, на начелу добровољности.

Уживајући Уставом утврђено право својине на обрадиво земљиште земљорадници имају право и обавезу да искоришћавају то земљиште ради унапређивања пољопривредне производње у сопственом интересу и интересу друштвене заједнице.

-{IV}-

Све облике управљања, укључујући и политичку власт, стварају радничка класа и цео радни народ за себе у циљу организовања друштва као слободне заједнице произвођача, и то обезбеђују

остваривањем друштвеног самоуправљања као основе друштвено-политичког система,

одлучивањем грађана о свим друштвеним пословима непосредно или преко делегата које они бирају у представничка тела друштвено-политичких заједница и у друге органе друштвеног самоуправљања,

успостављањем и развијањем равноправних и демократских односа међу грађанима, остваривањем људских и грађанских слобода и права у складу с јачањем солидарности, испуњавањем друштвених дужности грађана и материјалним и друштвеним развитком социјалистичке заједнице,

личном одговорношћу свих носилаца јавних функција, а посебно носилаца функција власти, и одговорношћу политичко-извршних и управних органа представничком телу друштвено-политичке заједнице и јавности,

судском контролом уставности и законитости, друштвеним надзором над радом државних органа, органа друштвеног самоуправљања и организација које врше послове од јавног интереса,

друштвено-политичком активношћу социјалистичких снага организованих у друштвено-политичким организацијама.

Функције власти утврђене уставом поверавају се представничким телима друштвено-политичких заједница као територијалним органима друштвеног самоуправљања. Представничка тела су конституисане и смењиве у општини изабране делегације свих грађана, а посебно радних људи у радним заједницама.

Осим функције власти и општих послова друштвеног самоуправљања, које врше преко представничких тела и њима одговорних органа, грађани одлучују о друштвеним пословима у радним и другим самоуправним организацијама и путем облика непосредног одлучивања, а своје друге заједничке интересе остварују и у друштвено-политичким организацијама и удружењима, које сами оснивају.

У социјалистичким друштвеним односима и условима друштвеног самоуправљања радни људи се добровољно удружују у синдикате ради што непосредније сарадње у остваривању и развијању социјалистичких друштвених односа и друштвеног самоуправљања, у усклађивању својих појединачних и заједничких интереса са општим интересима, у остваривању начела расподеле према раду и у оспособљавању радника за рад и управљање, као и ради предузимања иницијативе и мера за заштиту својих права и интереса и ради побољшавања својих животних и радних услова, развијања солидарности, усклађивања мишљења и међусобних односа и решавања других питања од заједничког интереса.

Напосредно и преко својих друштвено-политичких организација и удружења грађани су покретачи друштвених активности, врше јавну контролу над радом органа власти и других носилаца јавних функција, стварају норме међусобних односа и пружају подршку државним органима, органима друштвеног самоуправљања и организацијама које врше послове од јавног интереса.

Ради остваривања самоуправљања и других права грађана обезбеђује се јавност у раду државних органа, органа друштвеног самоуправљања, организација и носилаца јавних функција, и стварају се услови да грађанин буде свестрано обавештен и оспособљен за вршење друштвених послова.

Начелом ограничења поновног избора и постављења на одређене функције обезбеђује се смењивост носилаца функција власти и других одређених јавних функција, ради што ширег учешћа грађана у вршењу јавних функција и учвршћивања и развијања демократских односа у друштву.

-{V}-

Социјалистички савез радног народа Југославије, створен у народноослободилачком рату и социјалистичкој револуцији као добровољни демократски савез грађана најшири је ослонац друштвено-политичке активности и друштвеног самоуправљања радног народа.

У Социјалистичком савезу радног народа Југославије грађани

расправљају друштвено-политичка питања из свих области друштвеног живота, усклађују мишљења и доносе политичке закључке у погледу решавања тих питања, усмеравања друштвеног развитка и јачања самоуправљања, остваривања права и интереса човека и грађанина и унапређивања социјалистичких и демократских односа,

износе своја мишљења и оцене у погледу рада државних органа, органа друштвеног самоуправљања, организација и носилаца јавних функција, и врше друштвену контролу над њиховим радом, нарочито у погледу обезбеђивања јавности и одговорности у њиховом раду,

боре се за остваривање и заштиту свих облика друштвено-политичког живота који подстичу социјалистички и демократски развитак, покрећу политичку иницијативу у свим областима друштвеног живота обезбеђују што потпуније остваривање својих изборних и других права,

стварају услове за свестрано учествовање омладине и њених организација у друштвеном и политичком животу,

боре се за хумане односе међу људима, за развијање социјалистичке свести и норми социјалистичког начина живота као и за отклањање појава које спутавају развитак социјалистичких и демократских друштвених односа или им на други начин наносе штету.

-{VI}-

Савез комуниста Југославије, покретач и организатор народноослободилачке борбе и социјалистичке револуције, нужношћу историјског развитка постао је организована руководећа снага радничке класе и радног народа у изграђивању социјализма и у остваривању солидарности радних људи и братства и јединства народа.

Савез комуниста својим усмеравајућим идејним и политичким радом у условима социјалистичке демократије и друштвеног самоуправљања основни је покретач политичке активности ради заштите и даљег развитка тековина социјалистичке револуције и социјалистичких друштвених односа, а посебно ради јачања социјалистичке друштвене и демократске свести људи.

-{VII}-

Полазећи од уверења да су мирољубива коегзистенција и активна сарадња држава и народа без обзира на разлике у њиховом друштвеном уређењу, неопходан услов мира и друштвеног напретка у свету, Југославија заснива своје међународне односе на начелима поштовања националне суверености и равноправности, немешања у унутрашње послове других земаља, решавања међународних спорова мирним путем, и социјалистичког интернационализма. У својим међународним односима Југославија се придржава начела Повеље Уједињених нација, испуњава своје међународне обавезе и активно учествује у делатности међународних организација којима припада.

Ради остваривања ових начела Југославија се залаже

за успостављање и развитак свих облика међународне сарадње који служе учвршћивању мира, јачању узајамног поштовања и пријатељства народа и држава и њиховом зближавању, за најширу и што слободнију размену материјалних и духовних добара, за слободу међусобног обавештавања и за развијање других односа који доприносе остваривању заједничких привредних, културних и других интереса држава, народа и људи, а посебно развитку демократских и социјалистичких односа у међународној сарадњи, као и

друштвеном напретку уопште,

за одбацивање употребе силе или претње силом у међународним односима и за остваривање општег и потпуног разоружања,

за право сваког народа да слободно одређује и изграђује своје друштвено и политичко уређење путем и средствима које слободно бира,

за право народа на самоопредељење и националну независност и за њихово право да ради постизања ових праведних циљева воде ослободилачку борбу,

за међународну подршку народима који воде праведну борбу за своју националну независност и ослобођење од колонијализма и националног угњетавања,

за развијање такве међународне сарадње која обезбеђује равноправне економске односе у свету, суверено располагање националним природним богатствима и стварање услова за бржи развитак недовољно развијених земаља.

Залажући се за свестрану политичку, економску и културну сарадњу с другим народима и државама, Југославија, као социјалистичка заједница народа, заступа гледиште да та сарадња треба да доприноси стварању нових демократских облика повезивања држава, народа и људи, који одговарају интересима народа и друштвеном напретку, и у том погледу она је отворена заједница.

-{VIII}-

Друштвено-политички односи и облици утврђени овим уставом усмерени су ка проширивању услова за даљи развитак социјалистичког друштва, за превазилажење његових противречности и за такав друштвени напредак који ће, на основу свестране развијености производних снага, високе производности рада, обиља производа и свестраног развитка човека као слободне личности, омогућити развијање таквих друштвених односа у којима ће се остваривати начело комунизма „Свако према способностима — свакоме према потребама“.

У том циљу сви државни органи органи друштвеног самоуправљања, организације и грађани непосредно, позвани су да целокупном својом делатношћу

проширују и јачају материјалну основу друштва и живота појединаца развијањем производних снага, подизањем производности рада и сталним унапређивањем социјалистичких друштвених односа,

стварају услове у којима ће се превазилазити друштвено-економске разлике између умног и физичког рада и у којима ће људски рад постајати све пуније испољавање стваралаштва и људске личности,

проширују и развијају све облике друштвеног самоуправљања и социјалистичког демократизма, нарочито у областима у којима преовлађују функције политичке власти, ограничавају принуду и стварају услове за њено отклањање, и изграђују међу људима односе засноване на свести о заједничким интересима и на слободној делатности човека,

доприносе остваривању људских слобода и права, хуманизовању друштвене средине и људске личности, јачању солидарности и човечности међу људима и поштовању људског достојанства,

развијају свестрану сарадњу и зближавање са свим народима, у складу с прогресивним тежњама човечанства ка стварању слободне заједнице свих народа света.

-{IX}-

Изражавајући основна начела социјалистичког друштва и његовог напретка, овај део Устава је и основа тумачења устава и закона, као и деловања свих и свакога.

ДЕО ПРВИ**ДРУШТВЕНО И ПОЛИТИЧКО УРЕЂЕЊЕ****Глава -{I}-****УВОДНЕ ОДРЕДБЕ****Члан 1**

Социјалистичка Федеративна Република Југославија је савезна држава добровољно уједињених и равноправних народа и социјалистичка демократска заједница заснована на власти радног народа и самоуправљању.

Члан 2

Социјалистичку Федеративну Републику Југославију сачињавају социјалистичке републике Босна и Херцеговина, Македонија, Словенија, Србија, Хрватска и Црна Гора.

Територија Социјалистичке Федеративне Републике Југославије јединствена је и сачињавају је територије социјалистичких република.

Члан 3

Грб Социјалистичке Федеративне Републике Југославије представља поље окружено житним класјем. Класје је доле повезано траком на којој је исписан датум -{29 XI 1943}- . Између врхова класја је црвена петокрака звезда. Усред поља налази се шест косо положених буктиња чији се пламенови спајају у један пламен.

Члан 4

Застава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије састоји се из три боје, плаве, беле и црвене, са црвеном петокраком звездом у средини. Однос ширине и дужине заставе је један према два. Боје заставе су положене водоравно, и то овим редом одозго плаво, бело и црвено. Свака боја заузима једну трећину ширине заставе. Звезда има правилан петокраки облик и златну (жуту) ивицу. Средишна тачка звезде поклапа се с тачком у којој се секу дијагонале заставе. Горњи крак звезде улази до половине плаве боје заставе, тако да доњи краци звезде добијају одговарајуће место у црвеној боји заставе.

Члан 5

Главни град Социјалистичке Федеративне Републике Југославије је Београд.

Глава -{II}-

ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКО УРЕЂЕЊЕ

Члан 6

Основу друштвено-економског уређења Југославије чине слободан удружен рад средствима за производњу у друштвеној својини и самоуправљање радних људи у производњи и расподели друштвеног производа у радној организацији и друштвеној заједници.

Члан 7

Једино рад и резултати рада одређују материјални и друштвени положај човека.

Нико не може непосредно или посредно стицати материјалне и друге користи експлоатацијом туђег рада.

Члан 8

Средства за производњу и друга средства друштвеног рада, као и рудна и друга природна богатства, друштвена су својина.

Располагање појединим средствима за производњу и другим стварима у друштвеној својини и друга права на та средства и ствари одређују се законом у складу с њиховом природом и наменом.

Члан 9

Самоуправљање у радној организацији обухвата нарочито право и дужност радних људи да

- 1) управљају радном организацијом непосредно или преко органа управљања које сами бирају,
- 2) организују производњу или другу делатност, старају се о развоју радне организације и утврђују планове и програме рада и развоја,
- 3) одлучују о размени производа и услуга и о другим питањима пословања радне организације,
- 4) одлучују о употреби друштвених средстава и о располагању њима и користе их економски целисходно ради постизања највећег ефекта за радну организацију и друштвену заједницу,
- 5) распоређују доходак радне организације и обезбеђују развој материјалне основе свог рада, расподељују доходак на радне људе, испуњавају обавезе радне организације према друштвеној заједници,
- 6) одлучују о ступању радних људи у радну организацију, о престанку њиховог рада и о другим међусобним радним односима, одређују радно време у радној организацији у складу са општим условима рада, уређују друга питања од заједничког интереса, обезбеђују унутрашњу контролу и јавност рада,
- 7) уређују и унапређују услове свог рада, организују заштиту на раду и одмор, обезбеђују услове за своје образовање и подизање личног и друштвеног стандарда,
- 8) одлучују о издвајању дела радне организације у посебну организацију и о спајању и удруживању радне организације с другим радним организацијама.

Остварујући самоуправљање, радни људи у друштвено-политичким заједницама одлучују о усмеравању привредног и друштвеног развоја, о расподели друштвеног производа и о другим питањима од заједничког интереса.

У управљању радном организацијом, у пословима од посебног друштвеног интереса могу учествовати и заинтересовани грађани и представници заинтересованих организација и друштвене заједнице.

Ради обезбеђивања јединственог друштвено-економског положаја радних људи, законом и статутом утврђују се права самоуправљања радних људи који раде у државном органу, друштвено-политичкој организацији или удружењу, у складу с природом делатности тих органа и организација.

Радни људи остварују самоуправљање у јединственом друштвено-економском систему у складу са уставом, законима и статутом, и одговорни су за свој рад.

Противустанак је сваки акт којим се наноси повреда праву самоуправљања радних људи.

Члан 10

Радни људи који раде у радној организацији успостављају, као чланови радне заједнице, међусобне радне односе и равноправни су у самоуправљању.

Организација рада и управљање у радној организацији треба да омогуће да радни људи на сваком ступњу и у свим деловима радног процеса, који представљају целину, што непосредније одлучују о питањима рада, о уређивању међусобних односа, расподели дохотка и другим питањима свог економског положаја, обезбеђујући истовремено најповољније услове за рад и пословање радне организације као целине.

Члан 11

Производ друштвеног рада остварен у радним организацијама, као основа друштвене репродукције и задовољавања друштвених потреба и личних и заједничких потреба радних људи, распоређује се у оквиру јединственог система расподеле и на основу јединствених услова и мерила, којима се обезбеђује друштвена репродукција, расподела према раду и друштвено самоуправљање.

Радна организација — пошто обезбеди средства којима обнавља вредност средстава утрошених у раду и по издвајању дела остварене вредности производа ради уједначавања услова рада и стицања дохотка, распоређује доходак радне организације на део који служи проширивању материјалне основе рада и на део за задовољавање личних и заједничких потреба радних људи.

Радној организацији обезбеђује се за проширивање материјалне основе њеног рада део остварене вредности производа сразмерно њеном уделу у стварању средстава за друштвену репродукцију, а у непривредним делатностима сагласно задацима радне организације и друштвеним потребама. За задовољавање личних и заједничких потреба радних људи радној организацији припада део остварене вредности производа сразмерно производности рада радних људи и зависно од пословног успеха радне организације, а у непривредним делатностима — сразмерно резултатима рада у задовољавању друштвених потреба.

Средства радне организације намењена обнављању и проширивању материјалне основе рада, као заједничка средства друштвене репродукције, служе проширивању материјалне основе радне организације и друштвене заједнице као целине. Радна организација располаже овим средствима у складу с јединственим начелима коришћења средстава друштвене репродукције, утврђеним савезним законом, и условима и мерилима одређеним прописима којима се обезбеђује усклађивање привредног развика и остваривање других односа предвиђених друштвеним плановима.

Радној организацији обезбеђује се да за проширивање материјалне основе свог рада, поред средстава која је створила својим радом, под једнаким условима користи и друга друштвена средства у складу с јединственим начелима кредитног система.

Члан 12

Сваком радном човеку у радној организацији припада, сагласно начелу расподеле према раду, лични доходак према резултатима његовог рада и рада радне јединице и радне организације као целине.

Члан 13

Радну организацију могу основати, сагласно закону, друштвено-политичке заједнице, радне и друге организације и грађани.

Радна организација се оснива као предузеће или друга привредна организација за делатности у области привреде или као установа или друга организација за делатности у области образовања, науке, културе, заштите здравља, социјалне заштите или других друштвених служби.

Радне организације, без обзира на то ко их је основао, имају исти положај.

Законом се могу прописивати услови за спајање радних организација, као и за осамостаљивање или издвајање њихових појединих делова.

Члан 14

Радни људи који личним радом самостално врше културну, професионалну или другу сличну делатност имају у начелу исти друштвено-економски положај и у основи иста права и обавезе као и радни људи у радним организацијама.

Радни људи који врше овакве делатности могу удруживати свој рад и образовати привремене или трајније радне заједнице, које имају у основи исти положај као и радне организације и у којима радни људи имају у основи иста права и дужности као и радни људи у радним организацијама.

Законом се утврђују услови под којима ови радни људи и њихове заједнице остварују своја права и испуњавају обавезе, као и услови под којима они у вршењу своје делатности могу користити друштвена средства и управљати њима.

Члан 15

Радна организација је самостална и самоуправна организација.

Радна организација има својство правног лица и носилац је одређених права у погледу средстава у друштвеној својини којима управља. Радној организацији не могу се та права одузети, нити се она могу ограничити, осим ако то захтева општи интерес утврђен савезним законом и у поступку прописаном тим законом, и уз одговарајућу накнаду.

Радна организација дужна је очувати несмањену вредност друштвених средстава којима управља.

Радна организација одговара за своје обавезе друштвеним средствима којима управља.

Члан 16

На основу закона могу се прописивати општи услови за вршење одређених делатности радних организација од посебног друштвеног интереса.

Само на основу савезног закона могу се прописивати услови под којима се у унутрашњем промету врши размена производа и услуга.

Савезним законом утврђују се услови размене производа и услуга и услови пословања радних организација у односима са иностранством.

Члан 17

Ради организовања и подстицања друштвеног рада и сарадње радних људи који раде својим средствима рада у области пољопривреде и у другим областима привреде, ради повезивања тих делатности с друштвеном привредом и проширивања социјалистичких друштвених односа у тим областима, оснивају се задруге као радне организације. Чланство у задругама је добровољно. Законом и статутом задруге или друге радне организације може се предвидети да радни људи који раде својим средствима рада и трајно привредно сарађују с радном организацијом учествују у управљању радном организацијом у пословима у којима сарађују.

Законом се може прописати обавеза удруживања земљорадника који раде својим средствима рада или њихове сарадње са одређеном радном организацијом, ради извођења мелиорационих радова, бољег искоришћавања мелиорисаног земљишта, искоришћавања вода и одбране од вода, заштите земљишта од ерозије и уређења бујица, или кад то захтева посебан друштвени интерес у области гајења и искоришћавања шума или унапређивања пољопривредне производње на одређеним земљиштима.

Члан 18

Привредна организација може, под условима и у поступку који су предвиђени савезним законом, бити укинута ако није у могућности да обнавља средства за производњу и друга средства рада којима управља или да испуњава друге законом одређене обавезе.

Привредна организација може, под условима и у поступку који су предвиђени савезним законом, бити привремено стављена под принудну управу ако је својим пословањем тешко оштетила друштвене интересе.

Установа може, под условима и у поступку предвиђеним законом, бити укинута ако више не испуњава услове одређене законом или ако нема услова за вршење њене делатности.

Члан 19

Ради остваривања рационалне поделе рада и пословања у питањима од заједничког интереса, радне организације могу се удруживати у пословна удружења.

Радне организације могу се удруживати и ради унапређивања производње или других својих делатности међусобне сарадње и разматрања и решавања других питања од заједничког интереса.

Управљање удружењима радних организација заснива се на начелима самоуправљања радних људи у удруженим радним организацијама.

Радне организације могу уједињавати своја средства ради унапређивања и развијања своје делатности и закључивати друге споразуме о заједничкој делатности и пословању.

На основу савезног закона могу се установљавати коморе и пословне заједнице и прописивати услови за обавезно удруживање одређених врста радних организација у коморе и пословне заједнице.

Члан 20

Земља је добро од општег интереса.

Свако земљиште мора се искоришћавати у складу са законом предвиђеним општим условима којима се обезбеђује рационално искоришћавање земљишта и други општи интереси.

Шуме и шумско земљиште уживају посебну заштиту одређену законом.

Члан 21

Друштвена заједница обезбеђује материјалне и друге услове за оснивање и развитак пољопривредних радних организација на основу друштвене својине земље и друштвеног рада, као и за сарадњу земљорадника са задружним и другим радним организацијама.

Земљорадницима се зајемчује право својине на обрадиво пољопривредно земљиште у највећој површини од десет хектара по домаћинству.

Законом се одређује у којим границама и под којим условима земљорадници могу имати право својине на друго земљиште, као и у којим границама и под којим условима остали грађани могу имати право својине на пољопривредно и друго земљиште.

Право својине на шуме и шумско земљиште уређује се законом.

Члан 22

Грађани могу личним радом, у границама и под условима које закон одреди, вршити пољопривредну, занатску и другу услужну или сличну делатност ради стицања дохотка.

Законом се одређује у којим границама и под којим условима грађани могу имати право својине на средства рада и на пословне просторије за вршење пољопривредне, занатске и друге услужне или сличне делатности личним радом.

Забрањено је запошљавање туђе радне снаге ради стицања дохотка.

У области пољопривредне производње, занатства и других услужних или сличних делатности које грађани врше својим средствима рада, може се дозволити, у границама и под условима које закон одреди, употреба допунског рада других лица.

Члан 23

Грађанима се зајемчује право својине на предмете који служе личној потрошњи, употреби или задовољавању њихових културних и других личних потреба.

Грађани могу имати право својине на стамбене зграде и станове за задовољавање личних и породичних потреба, као и за вршење делатности личним радом у складу с правом грађана зајемченим овим уставом и

са условима које одређује закон.

Савезним законом се одређују границе права својине на стамбене зграде и станове.

Члан 24

Законом се одређују услови под којима друштвено-политичке организације и удружења грађана могу имати право својине на непокретности и друге ствари које служе остваривању заједничких интереса њихових чланова и задатака организације, као и услови под којима они могу располагати друштвеним средствима која служе истом циљу.

Члан 25

Непокретности на које грађани и правна лица имају право својине могу се, уз правичну накнаду, експроприсати или се то право може ограничити, ако то захтева општи интерес утврђен на основу савезног закона.

Право својине на предмете од посебног културног значаја може се на основу закона ограничити ако то захтева општи интерес.

Члан 26

Ради обезбеђивања услова за што повољнији привредни и друштвени развитак, уједначавања општих услова за рад и стицање дохотка, утврђивања општих мерила за расподелу друштвеног производа, остваривања начела расподеле према раду и развитака социјалистичких друштвених односа, друштвено-политичке заједнице, у оквиру својих права и дужности, предузимају мере за остваривање јединственог привредног система, планирају развој привреде и материјалне основе других делатности и у ту сврху доносе друштвене планове.

Ради остваривања односа утврђених друштвеним плановима друштвено-политичке заједнице доносе прописе и друге опште акте, образују друштвене фондове и друштвене резерве и предузимају економске и друге мере.

Друштвено-политичке заједнице имају својство правног лица.

Члан 27

Средства друштвене репродукције остварена на територији друштвено-политичких заједница, као заједничка средства друштвене репродукције, користе се у тим заједницама сразмерно уделу радних људи у њиховом стварању. Ова средства се користе у складу с јединственим начелима коришћења средстава друштвене репродукције и са условима и мерилима одређеним прописима којима се обезбеђује усклађивање привредног развитака и остваривање других односа предвиђених друштвеним плановима.

За развитак материјалне основе друштвено-политичких заједница служе и друга друштвена средства у складу са јединственим начелима кредитног система.

Друштвено-политичким заједницама припадају из личних доходака као и из других извора које утврђује савезни закон, у складу с начелом расподеле према раду, средства за подмиривање друштвених потреба на њиховој територији, и оне самостално утврђују та средства и располажу њима.

Привредно недовољно развијеној републици и крају друштвена заједница обезбеђује материјалне и друге услове за њихов бржи привредни развитак и стварање материјалне основе друштвених делатности.

Члан 28

Територија Југославије представља јединствено привредно и царинско подручје.

Промет робе и услуга слободан је на целој територији Југославије и може се ограничити само на основу савезног закона.

Радне организације могу под једнаким условима вршити привредне и друге делатности на целој територији Југославије.

Члан 29

Новчани и кредитни систем су јединствени.

Платни промет врши се по јединственим начелима.

Радне и друге самоуправне организације, друштвено-политичке заједнице и њихови органи и свако ко располаже друштвеним средствима обавезно врше сва плаћања и друге послове платног промета и депонују новчана средства, на начин одређен савезним законом.

Радне организације и друштвено-политичке заједнице имају под једнаким условима утврђеним на основу савезног закона право на добијање кредита од банака.

Банке су привредне организације чија је делатност од посебног друштвеног интереса. Положај, права и обавезе и пословање банака уређују се савезним законом.

Статус Народне банке Југославије одређује се савезним законом.

Члан 30

Забрањено је удруживање или спајање радних организација и свака друга делатност организације или државног органа која је управљена на спречавање или ограничавање слободне размене добара и услуга ради стицања материјалних и других преимућстава која се не заснивају на њиховом раду, или којом се нарушавају социјалистички економски односи или стварају други неравноправни односи у пословању или се наноси штета општим интересима утврђеним савезним законом.

Члан 31

Евиденцију и контролу располагања друштвеним средствима, као и контролу извршавања обавеза радних и других самоуправних организација и друштвено-политичких заједница, врши јединствена служба друштвеног књиговодства.

Служба друштвеног књиговодства је самостална у свом раду.

Глава -{III}-**СЛОБОДЕ, ПРАВА И ДУЖНОСТИ ЧОВЕКА И ГРАЂАНИНА****Члан 32**

Слободе и права човека и грађанина неутуђиви су део и израз социјалистичких и демократских односа заштићених овим уставом, у којима се човек ослобађа од сваке експлоатације и самовоље и личним и удруженим радом ствара услове за свестрани развитак и слободно изражавање и заштиту своје личности и за остваривање људског достојанства.

Слободе и права остварују се у међусобној солидарности људи и испуњавањем дужности сваког према свима и свих према свакоме.

Члан 33

Грађани су једнаки у правима и дужностима, без обзира на разлике у националности, раси, вероисповести, полу, језику, образовању или друштвеном положају.

Сви су пред законом једнаки.

Члан 34

Право грађанина на друштвено самоуправљање је неприкосновено.

Ради остваривања друштвеног самоуправљања грађанину се зајемчује

1) право да непосредно одлучује о друштвеним пословима на зборовима бирача, зборовима радних људи у радним заједницама, референдумом и у другим облицима непосредног одлучивања,

- 2) право да одлучује о друштвеним пословима као члан органа друштвеног самоуправљања, као судија поротник или други јавни функционер,
- 3) право да бира и да буде биран у органе управљања радне организације, у представничка тела друштвено-политичких заједница и друге органе самоуправљања, да одређује кандидате за избор у ова тела и органе, да предлаже опозив и одлучује о опозиву изабраних делегата,
- 4) право иницијативе за сазивање зборов бирача односно зборов радних људи у радним заједницама и право да покреће расписивање референдума, као и право да даје иницијативу за вршење друштвеног надзора,
- 5) право да буде обавештен о раду представничких тела и њихових органа, органа друштвеног самоуправљања и организација које врше послове од јавног интереса, а посебно — право да у радној организацији у којој ради и другој организацији у којој остварује своје интересе буде упознат с материјалним и финансијским стањем, са извршавањем планова и пословањем, уз обавезу чувања пословне и друге тајне,
- 6) право да претреса рад државних органа, органа друштвеног самоуправљања и организације које врше послове од јавног интереса и да износи мишљење о њиховом раду,
- 7) право да подноси представке и предлоге представничким телима и другим органима, да добија одговор на њих, као и да предузима политичке и друге иницијативе од општег интереса.

Члан 35

Бирачко право има грађанин који је навршио 18 година живота. Остварујући ово право, грађанин одређује кандидате за избор и бира делегате у представничка тела и органе друштвеног самоуправљања и може бити биран у ова тела и органе.

Сваки члан радне заједнице има право да бира и да буде биран у органе управљања радне организације.

Члан 36

Зајемчени су право на рад и слобода рада.

Друштвена заједница ствара све повољније услове за остваривање права на рад, нарочито развијањем производних снага и материјалне основе других друштвених делатности, као и старањем о интересу радног човека у погледу рада.

Свако слободно бира своје занимање и запослење.

Забрањен је принудан рад.

Сваком грађанину су под једнаким условима доступни свако радно место и свака функција у друштву.

Радни однос може престати против воље радника само под условима и на начин који су одређени савезним законом.

Зајемчује се, под условима одређеним законом, право на материјално обезбеђење за време привремене незапослености.

Права стечена на основу рада неотуђива су.

Друштвена заједница ствара услове за оспособљавање грађана који нису потпуно способни за рад, као и услове за њихово одговарајуће запослење.

Грађанима који су неспособни за рад а немају средстава потребних за издржавање, друштвена заједница пружа помоћ.

Ко неће да ради а способан је за рад не ужива права и друштвену заштиту који припадају човеку на основу рада.

Члан 37

Радник има право на ограничено радно време.

Зајемчује се најдуже радно време од 42 часа у седмици. Законом се могу одредити услови за скраћивање радног времена, а може се, изузетно, прописати да у одређеним делатностима или у другим законом одређеним случајевима радно време за ограничени период буде дуже од 42 часа у седмици, ако то захтева нарочита природа посла.

Радник има право на дневни и недељни одмор и под законом одређеним условима на плаћени годишњи одмор у трајању од најмање 14 радних дана.

Радном човеку обезбеђује се право на личну сигурност и на здравствену и другу заштиту при раду.

Омладина, жене и инвалидна лица уживају посебну заштиту у раду.

Радницима се зајемчује минимални лични доходак одређен савезним законом.

Члан 38

Радници се обавезно осигуравају на основу начела узајамности и солидарности у оквиру јединственог система социјалног осигурања утврђеног савезним законом.

На основу обавезног социјалног осигурања радницима су обезбеђени здравствена заштита и друга права за случај болести, смањења или губитка радне способности, и старости.

Здравствена заштита и права за случај смрти осигураника, као и друга права на основу социјалног осигурања, обезбеђују се, под условима које одреди закон, и члановима породице радника.

Законом се и за остале грађане уводи осигурање ради обезбеђивања здравствене заштите и других права на основу социјалног осигурања.

Службом социјалног осигурања управљају осигураници непосредно и преко органа које сами бирају и опозивају.

Члан 39

Зајемчена је слобода мисли и опредељења.

Члан 40

Зајемчена је слобода штампе и других видова информација, слобода удруживања, слобода говора и јавног иступања, слобода збора и другог јавног окупљања.

Грађани имају право да путем средстава информација изражавају и објављују своја мишљења, да се користе средствима информација за своје обавештавање, да издају новине и другу штампу и шире информације путем других средстава обавештавања.

Овим слободама и правима нико се не сме користити ради рушења основа социјалистичког демократског уређења утврђеног овим уставом, ради угрожавања мира, равноправне међународне сарадње или независности земље, распиривања националне, расне или верске мржње или нетрпељивости, или ради подстицања на вршење кривичних дела, нити на начин којим се вређа јавни морал.

Савезним законом одређује се у којим случајевима и под којим условима коришћење тим слободама и правима противно овом уставу, повлачи ограничење или забрану њиховог коришћења.

Штампа, радио и телевизија дужни су истинито и објективно обавештавати јавност, као и објављивати мишљења и информације органа, организација и грађана, који су од интереса за обавештавање јавности.

Зајемчено је право на исправку објављене информације којом се наноси повреда праву или интересу човека или организације.

Ради што ширег обавештавања јавности друштвена заједница ствара повољне услове за развитаك одговарајућих делатности.

Члан 41

Грађанину је зајемчена слобода изражавања своје народности и културе, као и слобода употреба свог језика.

Грађанин није дужан да се изјашњава којој народности припада нити да се опредељује за једну од народности.

Противуствано и кажњиво је свако пропагирање или спровођење националне неравноправности, као и свако распиривање националне, расне или верске мржње или нетрпељивости.

Члан 42

Равноправни су језици народа Југославије и њихова писма.

Припадници народа Југославије имају, у складу с републичким законом, на територији друге републике право на наставу на свом језику.

Изузетно, у Југословенској народној армији командовање, војна обука и администрација врше се на српскохрватском језику.

Члан 43

Ради остваривања слободе грађана на изражавање своје народности и културе, зајемчено је и свакој народности — националној мањини право да слободно употребљава свој језик, развија своју културу и да ради тога оснива организације и ужива друга уставом утврђена права.

У школама за припаднике појединих народности настава се врши на језицима тих народности.

Републичким уставом и законом утврђују се и друга права појединих народности на подручјима на којима живе.

Члан 44

Грађани имају, под једнаким условима утврђеним законом, право да стичу потребна знања и спрему у свим врстама школа и у другим установама за образовање.

Обавезно је основно школовање у трајању од осам година. Законом се може предвидети обавезно школовање и у дужем трајању.

Друштвена заједница обезбеђује материјалне и друге услове за оснивање и рад школа и других установа за образовање грађана и за унапређивање њихових делатности.

Члан 45

Научно и уметничко стварање је слободно.

Ствараоци научних и уметничких дела, као и научних открића и техничких изума, имају морална и материјална права на своје творевине. Обим, трајање и заштита тих права одређују се савезним законом.

Друштвена заједница обезбеђује услове за развитак научне, уметничке и других културних делатности.

Члан 46

Исповедање вере је слободно и приватна је ствар човека.

Верске заједнице одвојене су од државе и слободне су у вршењу верских послова и верских обреда.

Верске заједнице могу оснивати верске школе за спремање свештеника.

Противуствана је злоупотреба вере и верске делатности у политичке сврхе.

Друштвена заједница може материјално помагати верске заједнице.

Верске заједнице могу имати, у границама које одређује савезни закон, право својине на непокретности.

Члан 47

Живот и слобода човека су неприкосновени. Смртна казна може се изузетно предвидети само савезним законом за најтежа кривична дела и може се изрећи само за најтеже облике таквих дела.

Свако лишење слободе мора бити засновано на закону. Незаконито лишавање слободе је кажњиво.

Зајемчује се неповредивост личног живота и других права личности.

Члан 48

У кривичном поступку окривљени се може притворити и задржати у притвору само кад је то законом предвиђено и неопходно ради вођења кривичног поступка или ради безбедности људи.

Трајање притвора мора бити сведено на најкраће нужно време.

Притвор одређује суд, а само изузетно, у законом одређеним случајевима, притвор може одредити други законом овлашћени орган, али највише у трајању до три дана.

Притвор по одлуци првостепеног суда може трајати најдуже три месеца, а изузетно, у законом предвиђеним случајевима, може се одлуком врховног суда продужити најдуже још за шест месеци. Ако се до истека тих рокова не подигне оптужница, окривљени се пушта на слободу.

О притвору се мора донети писмено образложено решење, које ће се приликом лишења слободе или најдоцније у року од 24 часа од часа лишења слободе предати лицу на које се односи.

О жалби на решење о притвору суд мора донети решење одмах, а најдоцније у року од 48 часова.

Члан 49

Нико не може бити кажњен за дело које, пре него што је учињено, није предвиђено законом или прописом заснованим на закону као кажњива радња и за које није прописана казна.

Кривична дела и кривичне санкције могу се одредити само законом.

Привредни преступи и казнене санкције за такве преступе могу се одредити законом или уредбом донесеном на основу закона.

За учињено кривично дело или привредни преступ могу се изрећи санкције само одлуком надлежног суда, донесеном у законом прописаном поступку.

Органи управе могу изрицати казнене санкције само за прекршаје и само у границама и у поступку који су прописани законом.

Члан 50

Нико не може бити сматран учиниоцем кривичног дела док то не буде утврђено правоснажном пресудом.

Зајемчује се поштовање људске личности и људског достојанства у кривичном и сваком другом поступку, као и за време извршења казне.

Нико ко је достижан суду или другом органу надлежном за вођење поступка не може бити кажњен ако није по закону саслушан или ако му није дата могућност да се брани.

Зајемчено је право на одбрану.

Окривљени има право да у току казног поступка узме себи браниоца, коме се сагласно закону, омогућава одбрана и заштита права окривљенога. Законом се одређује кад окривљени у кривичном поступку мора имати браниоца.

Лице које је неоправдано осуђено за кривично дело или је без основа лишено слободе има право да из друштвених средстава добије накнаду штете која му је тиме причињена.

Члан 51

Грађани уживају слободу кретања и настањивања.

Ограничење слободе кретања и настањивања може се предвидети законом, и то само да би се обезбедило вођење кривичног поступка, ради спречавања ширења заразних болести, ради заштите јавног поретка или кад то траже интереси одбране земље.

Члан 52

Стан је неповредив.

Нико без решења донетог на основу закона не сме ући у туђ стан или друге просторије нити у њима вршити претресање против воље њиховог држаоца.

Претресању има право да присуствује лице чији се стан или просторије претресају, или чланови његове породице односно заступник.

Претресање се може вршити само у присуству два сведока.

Под условима предвиђеним законом службено лице може ући у туђ стан или просторије без решења надлежног органа и вршити претресање без присуства сведока, ако је то неопходно ради непосредног хватања учиниоца кривичног дела или ради безбедности људи и имовине, или ако је очигледно да се друкчије не би могли обезбедити докази у кривичном поступку.

Свако противправно улажење у туђ стан и друге просторије и њихово претресање забрањени су и кажњиви.

Члан 53

Тајна писама и других средстава општења је неповредива.

Само савезним законом може се прописати да се на основу одлуке надлежног органа може одступити од начела неповредивости тајне писама и других средстава општења ако је то неопходно за вођење кривичног поступка или за безбедност земље.

Члан 54

Југословенски држављанин ужива у иностранству заштиту Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Југословенски држављанин не може бити лишен држављанства, удаљен из земље, нити екстрадиран.

Држављанину који је одсутан из земље може се само изузетно на основу закона одузети југословенско држављанство ако својим радом наноси штету међународним или другим интересима Југославије, као и кад одбија да врши основне дужности грађанина а има и друго држављанство.

Члан 55

Зајемчено је право наслеђивања.

Нико не може на основу наслеђивања задржати у својини непокретности и средства рада у већем обиму него што је уставом или законом одређено.

Члан 56

Свако има право на заштиту здравља.

Законом се утврђује у којим случајевима грађани који нису осигурани имају право на заштиту здравља из друштвених средстава.

Друштвена заједница обезбеђује услове за оснивање здравствених установа и за унапређивање здравствене заштите грађана.

Друштвена заједница, нарочито општина и радна организација, стварају услове за развој физичке културе, као и за одмор и за разоноду грађана, и пружају подршку иницијативи грађана и њихових удружења у овим областима.

Члан 57

Друштвена заједница пружа посебну заштиту мајци и детету.

Под посебном заштитом друштвене заједнице су малолетници о којима се родитељи не старају и друга лица која нису у могућности да се сама брину о себи и заштити својих права и интереса.

Војним инвалидима обезбеђују се оспособљавање за рад, инвалидска права и други облици заштите.

Члан 58

Породица ужива друштвену заштиту. Брак и правни односи у браку и породици уређују се законом.

Брак се пуноважно закључује слободним пристанком лица која склапају брак пред надлежним органом.

Родитељи имају право и дужност да се старају о подизању и васпитању своје деце.

Деца рођена ван брака имају иста права и дужности према родитељима као и деца рођена у браку.

Члан 59

Међусобни односи људи заснивају се на узајамној сарадњи и на поштовању личности човека и његових слобода и права.

Дужност је свакога да другоме пружи помоћ и подршку у опасности и да солидарно с другим учествује у отклањању опште опасности.

Члан 60

Одбрана земље је право и највиша дужност и част сваког грађанина.

Члан 61

Сваки грађанин дужан је савесно вршити јавну и другу друштвену функцију, која му је поверена, и лично је одговоран за њено вршење.

Члан 62

Сваки грађанин дужан је, под једнаким условима одређеним законом, доприносити задовољавању материјалних потреба друштвене заједнице.

Члан 63

Свако је дужан да се придржава устава и закона.

Законом се одређују услови под којима пропуштање дужности утврђених овим уставом повлачи кажњивост.

Члан 64

Странци у Југославији уживају основне слободе и права човека и имају друга права и дужности утврђене законима и међународним уговорима.

Члан 65

Зајемчено је право азила страним држављанима и лицима без држављанства, који су прогоњени због свог залагања за демократске погледи и покрете, за социјално и национално ослобођење, за слободу и права људске личности или за слободу научног или уметничког стварања.

Члан 66

Противуставна и кажњива је свака самовоља којом се повређује или ограничава право човека, без обзира на то ко је врши.

Нико не сме употребљавати принуду нити ограничавати права другогосим у случајевима и у поступку који су предвиђени законом у складу са овим уставом.

Члан 67

Свако има право на једнаку заштиту својих права у поступку пред судом, управним и другим државним органима и организацијама, који решавају о његовим правима и обавезама.

Друштвена заједница ствара услове за пружање правне помоћи путем адвокатуре као самосталне друштвене службе, и путем других видова правне помоћи.

Члан 68

Сваком је зајемчено право на жалбу или друго правно средство против одлука судова и решења других државних органа и организација, којима се решава о његовом праву или на законом заснованом интересу.

Члан 69

Свако има право на накнаду штете коју му, у вези с вршењем службе или друге делатности државног органа, односно организације која врши послове од јавног интереса, причини својим незаконитим или

неправилним радом лице или орган који врши ту службу или делатност.

Штету је дужна накнадити друштвено-политичка заједница односно организација у којој се врши служба или делатност. Оштећени има право да, под условима одређеним законом, захтева накнаду и непосредно од лица које је штету причинило.

Члан 70

Слободе и права зајемчени овим уставом не могу се одузети нити ограничити.

Ове слободе и права остварују се на основу самог Устава. Начин остваривања појединих слобода и права може се прописивати само законом, и то једино кад је то овим уставом предвиђено или кад је неопходно за њихово остваривање.

Обезбеђује се судска заштита слобода и права зајемчених овим уставом.

Глава -{IV}-

ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Члан 71

Радни народ је једини носилац власти и управљања друштвеним пословима.

Грађани остварују самоуправљање непосредно на зборовима бирача, путем референдума или других облика непосредног одлучивања у радној организацији, општини и другим друштвено-политичким заједницама и преко својих делегата које бирају у органе управљања радних и других самоуправних организација и у представничка тела друштвено-политичких заједница.

Члан 72

Нико не може вршити јавна овлашћења ако му она нису, сагласно уставу, поверена од грађана или органа које они бирају.

Члан 73

Самоуправљање грађана у општини је политичка основа јединственог друштвено-политичког система.

У општини се стварају и остварују облици друштвеног самоуправљања из којих произилазе органи који врше функцију власти.

Јединство друштвено-политичког система обезбеђује се остваривањем права и дужности свих друштвено-политичких заједница и њиховим међусобним односима утврђеним уставом и законом.

Члан 74

Функције власти и управљања друштвеним пословима врше представничка тела, као општи органи друштвеног самоуправљања друштвено-политичких заједница, и њима одговорни органи.

Судску функцију врше судови као самостални органи друштвене заједнице.

Заштита уставности поверава се уставним судовима.

Члан 75

Представничко тело друштвено-политичке заједнице је скупштина, коју сачињавају делегати грађана и радних људи у радним заједницама.

Члан 76

Скупштину општине сачињавају општинско веће и веће радних заједница. Републичким уставом може се предвидети образовање више већа радних заједница.

Чланове општинског већа бирају непосредно грађани, а чланове већа радних заједница — радни људи који на територији општине раде у радним организацијама, државним органима, друштвено-политичким организацијама и удружењима, земљорадници — чланови задруге или друге радне организације, као и

други грађани који раде на територији општине а за које је то одређено законом.

За члана општинског већа може бити биран сваки грађанин који има бирачко право, а за члана већа радних заједница може бити биран сваки радни човек који има право да бира чланове овог већа, као и члан органа управљања радне организације односно радне заједнице, члан органа управљања удружења радних организација, као и функционер синдиката или друштвено-политичке организације у општини.

Чланови скупштина среза, републике и федерације бирају се по начелу делегације општине као основне заједнице грађана и радних људи.

Члан 77

Непосредни избори за чланове представничких тела друштвено-политичких заједница врше се на основу општег и једнаког изборног права.

Избор и опозив чланова свих представничких тела врши се тајним гласањем.

Члан 78

Скупштина је највиши орган власти и орган друштвеног самоуправљања, у оквиру права и дужности друштвено-политичке заједнице.

Скупштина утврђује политику и одлучује о другим основним питањима од значаја за политички, привредни и културни живот и друштвени развитак, доноси прописе, друштвени план и буџет и друге опште акте, утврђује основе организације и овлашћења својих органа, бира јавне функционере, претреса стање и опште проблеме правосуђа и врши буџетску контролу, контролу над радом политичко-извршних и управних органа и друштвени надзор.

Скупштина образује комисију која претреса питања у вези са избором и именовањем чланова скупштинских тела и других функционера и подноси скупштини предлоге. Ова комисија претреса и општа питања кадровске политике.

Комисију сачињавају чланови, скупштине и представници друштвено-политичких организација.

Скупштина може заједно с представницима друштвено-политичких организација и удружења, као општи сабор, претресати питања од општег интереса за друштвено-политичку заједницу.

Члан 79

У друштвено-политичкој заједници уставом, законом и статутом образују се колегијални политичко-извршни органи скупштине. Уставом се може предвидети да одређене политичко-извршне послове врше и већа представничких тела.

Политичко-извршни органи старају се о остваривању политике и о извршавању закона, друштвених планова и других аката скупштине, дају предлоге за утврђивање политике скупштине и за доношење њених аката, доносе прописе за које су овлашћени, утврђују опште смернице за рад органа управе и врше друге политичко-извршне послове.

Политичко-извршне органе бира и разрешава скупштина.

Политичко-извршни органи за свој рад одговарају скупштини која их је изабрала.

Члан 80

Скупштина друштвено-политичке заједнице на основу устава, закона и статута образује органе управе.

Органи управе извршавају законе, друштвене планове и друге акте скупштине, спроводе утврђену политику, прате стање у одређеној области, организују и врше одређене службе, решавају у управним стварима, врше управни надзор и друге управне делатности, припремају акте и врше друге стручне послове за скупштине и њихове политичко-извршне органе.

Органи управе сарађују с другим органима управе и радним и другим организацијама у питањима од заједничког интереса, обезбеђују узајамно обавештавање у раду, и својим радом омогућују ефикасно

остваривање права и интереса грађана и организација.

Органи управе самостални су у оквиру својих законских овлашћења, и за свој рад одговарају скупштини и њеним политичко-извршним органима.

Члан 81

Чланови скупштине бирају се на четири године.

Сваке две године бира се половина чланова сваког већа скупштине.

Мандат чланова скупштине може бити продужен само одлуком скупштине у случајевима који су предвиђени уставом.

Члан 82

Нико не може двапут узастопно бити члан истог већа, исте скупштине нити члан извршног већа.

Нико не може истовремено бити члан Савезне скупштине и републичке скупштине, нити члан два већа исте скупштине. Члан Већа народа Савезне скупштине задржава и мандат члана скупштине која га делегира.

Члан Већа народа може бити биран и за наредни период од четири године за републичког или за савезног посланика али у овом периоду не може бити делегиран у Веће народа.

Поједини чланови извршних већа могу, по поступку утврђеном уставом, узастопно бити бирани за ту функцију још за један период од четири године.

Члан општинске скупштине који је изабран за члана среске скупштине може узастопно бити биран још за један период од четири године за члана општинске скупштине, али за тај период не може бити биран за члана среске скупштине.

Члан 83

Савезни државни секретари, савезни секретари и други функционери које закон одреди, као и одговарајући републички функционери које утврди републички устав, не могу бити на овој функцији дуже од четири године, нити се на такву функцију могу поново именовати за наредни период од четири године.

Поједини од ових функционера могу по посебном поступку утврђеном уставом, бити узастопно именовани на једну од ових функција најдуже још на четири године.

Законом се може уводити начело поновног избора односно поновног именовања после одређеног времена и за друге носиоце јавних функција.

Члан скупштине не може истовремено бити именовани функционер или службеник државног органа који њој одговара. Нespoјиве су функције судије и члана скупштине која бира судију.

Члан 84

Скупштине, њихови политичко-извршни органи и органи управе врше своје послове на основу и у оквиру устава и закона.

Сваки државни орган, организација или појединац, који има јавна овлашћења, врши своје функције само у границама овлашћења која одређују устав и закон.

Државни органи имају према радним и другим самоуправним организацијама само права утврђена на основу устава.

Члан 85

Међусобни односи органа разних друштвено-политичких заједница заснивају се на правима и дужностима утврђеним на основу устава.

Законом се у складу с правима и дужностима федерације и републике могу утврђивати права и дужности савезних органа управе према републичким, као и права и дужности савезних односно републичких органа управе према среским и општинским органима управе, у погледу контроле извршавања републичких и савезних прописа.

Члан 86

Носилац јавне или друге друштвене функције лично је одговоран за њено вршење.

Законом се утврђују врсте и услови одговорности свих носилаца јавних и других друштвених функција.

Носилац јавне функције има право да поднесе оставку и да је образложи.

Члан 87

Рад државних органа, органа друштвеног самоуправљања и организација које врше послове од јавног интереса јаван је, и они су дужни обавештавати јавност о свом раду.

Начин обезбеђивања јавности одређује се законом и статутом. Законом се одређује који подаци се морају чувати као тајна или се не могу објављивати.

Ради обезбеђивања јавности и друштвене одговорности у раду државних органа, органа друштвеног самоуправљања, организација које врше послове од јавног интереса и друштвено-политичких заједница, представничко тело у вршењу друштвеног надзора претреса општа питања у вези с располагањем друштвеним средствима и расподелом дохотка, као и с начином извршавања права и дужности тих органа и организација.

Представничка тела врше друштвени надзор у сарадњи са органима самоуправљања и утичу на развијање одговорности и социјалистичких норми у самоуправљању, пословању и располагању друштвеним средствима.

Друштвеним надзором не могу се ограничавати уставом и законом утврђена права органа, организација и грађана, нити наносити повреда њиховим правима и на закону заснованим интересима.

Члан 88

Грађани на зборовима бирача претресају питања од значаја за живот и рад у насељу и општини и друга питања од друштвеног интереса, покрећу иницијативу и дају предлоге за решавање ових питања, непосредно одлучују о пословима одређеним законом и статутом општине и предлажу кандидате у изборима за чланове представничких тела.

Радни људи на зборовима у радној заједници предлажу кандидате за чланове представничких тела и врше друге послове управљања предвиђене законом и статутом.

Члан 89

Скупштина друштвено-политичке заједнице може расписати референдум ради претходног изјашњавања грађана о појединим питањима из своје надлежности, или ради потврђивања закона и других својих аката.

Законом и статутом радне организације одређује се у којим се случајевима у радној организацији одлучује референдумом.

Одлука донесена референдумом обавезна је.

О референдуму се доноси закон.

Члан 90

Остварујући у радној организацији самоуправљање, радни људи поверавају, у складу са уставом, законом и статутом, одређене функције управљања органима радне организације радничком савету, управном одбору и директору, односно другим одговарајућим органима управљања. Законом и статутом могу се установити и посебни надзорни, стручни и други органи управљања радне организације.

У радној организацији која врши делатност или послове од посебног друштвеног интереса заинтересовани грађани и представници заинтересованих организација и друштвене заједнице учествују, у складу са законом, у управљању одређеним пословима као чланови органа управљања радне организације или на други начин одређен законом и статутом.

О организацији рада и расподеле дохотка у оваквој радној организацији, одлучују само органи управљања које бирају чланови радне заједнице. Законом се могу одредити општи услови и мерила у погледу расподеле дохотка и предвидети сагласност одређеног органа управљања те радне организације, друге организације или државног органа на поједине акте расподеле дохотка или акте одлучивања о радном процесу, који су од посебног друштвеног интереса.

Члан 91

Радна организација доноси, у складу са уставом и законом, статут и друге опште акте којима се уређују односи у радној организацији.

Статутом се утврђује унутрашња организација, делокруг и одговорност органа управљања, положај радних јединица и права радних људи у управљању тим јединицама, радни и други унутрашњи односи, начин пословања, као и друга питања од значаја за самоуправљање у радној организацији и њено пословање. Статутом се може предвидети и одређена пословна самосталност појединих делова радне организације.

Статут радне организације, пре коначног усвајања, подноси се на разматрање општинској скупштини. Законом се може прописати да се статут одређених радних организација подноси на разматрање скупштини републике или друге друштвено-политичке заједнице.

Законом се може утврдити обавеза доношења појединих општих аката радне организације и поступак за доношење статута и других општих аката и могу се предвидети одређена овлашћења надлежног органа друштвено-политичке заједнице у погледу давања потврде или сагласности на статут или друге опште акте у целини или на поједине њихове делове.

Члан 92

Раднички савет утврђује статут и друге опште акте, утврђује планове и програме рада и развоја радне организације и одлучује о другим општим питањима.

Чланове радничког савета бирају радни људи непосредно.

Радна заједница с мањим бројем чланова непосредно врши и функције радничког савета.

Управни одбор одлучује о пословању радне организације.

Чланове управног одбора радне организације бира раднички савет односно радна заједница, а законом или статутом може се одредити да радна заједница с мањим бројем чланова непосредно врши и функције управног одбора.

Чланови радничког савета бирају се на две године, а чланови управног одбора на годину дана.

Нико не може бити биран двапут узастопно за члана радничког савета, нити више од двапут узастопно за члана управног одбора.

Сваке године бира се половина чланова радничког савета.

Члан 93

Директор радне организације руководи пословањем радне организације, извршава одлуке радничког савета и других органа управљања и заступа организацију. Директор је самосталан у раду и лично је одговоран радној заједници и органима управљања радне организације, а за законитост рада радне организације и за испуњавање законом одређених обавеза одговоран је и друштвеној заједници.

Директора именује на основу јавног конкурса раднички савет на предлог конкурсне комисије, према условима и по поступку које одређује закон. Конкурсна комисија састављена је од законом одређеног броја представника радне организације и општине односно друге друштвено-политичке заједнице.

Законом се може одредити другачији начин именовања директора радне организације која врши делатност од посебног друштвеног интереса.

Директор радне организације именује се на време одређено законом и може по истом поступку поново бити именован.

Законом се одређује под којим условима раднички савет односно други надлежан орган може разрешити директора и пре времена на које је именован.

Члан 94

Ради отклањања и решавања одређених колективних спорова између радних људи појединих делова радне организације и између радних људи у радној организацији и органа друштвено-политичке заједнице, образују се на основу закона арбитраже.

Члан 95

Пословима од заједничког интереса у области управљања стамбеним зградама и у другим областима друштвеног живота грађани управљају непосредно или преко органа које сами бирају и који су им одговорни за рад.

Глава -{V}-

ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

1. Општина

Члан 96

У општини као основној друштвено-политичкој заједници

обезбеђују се материјални и други услови за рад људи и развитак производних снага, усмерава се и усклађује развитак привреде и друштвених служби, утврђују се и распоређују средства за потребе општине, стварају се услови за задовољавање материјалних, социјалних, културних и других заједничких потреба грађана, усклађују се појединачни и заједнички интереси са општим интересима,

остварује се што непосредније друштвено самоуправљање, организују се органи власти, друштвено самоуправљање и друштвене службе од заједничког интереса, обезбеђују се услови за остваривање слобода и права грађана, уређују се односи од непосредног интереса за грађане у општини, одређују се општи услови за вршење делатности комуналних и сличних организација, штите се законитост и сигурност људи и имовине, обезбеђује се јавни ред и мир, врши се друштвени надзор,

остварују се и друге функције друштвене заједнице осим оних које су уставом утврђене као права и дужности републике или федерације.

Права и дужности општине утврђују се уставом, законом и статутом.

Права и дужности општине врше грађани на зборовима бирача и путем других облика непосредног одлучивања, општинска скупштина, њени органи и месне заједнице. Права и дужности општине ови органи остварују уз учешће и у сарадњи с другим органима друштвеног самоуправљања у општини.

Члан 97

Територије општина утврђују се републичким законом у складу са условима које одреди републички устав.

Члан 98

Свака општина самостално доноси свој статут.

Статутом општине, у оквиру устава и закона, утврђују се права и дужности општине и начин њиховог остваривања, подручја, организација и права месних заједница, као и други облици самоуправљања у насељеним местима, односи између грађана, радних и других организација у решавању питања од заједничких интереса, начин обезбеђивања јавности рада органа и организација у општини, организација комуналних и других служби, права грађана, радних и других самоуправних организација у погледу коришћења фондова, друштвених и других служби, добара у општој употреби и других друштвених

средстава којима општина управља, организација општинске скупштине и других општинских органа и њихова права, дужности и овлашћења.

Члан 99

Ради извршавања својих права и дужности општина самостално доноси прописе, друштвени план и буџет и образује своје фондове.

Општина, у оквиру законом утврђених извора и врста прихода, самостално утврђује своје приходе и располаже њима.

Општина, у складу са законом, непосредно врши функције друштвене заједнице у погледу уређивања и коришћења земљишта и добара у општој употреби, изграђивања и коришћења стамбених зграда и уређивања стамбено-комуналних односа.

Члан 100

Општини која својим средствима не може да финансира извршавање својих задатака и рад друштвених служби, обезбеђују се, под условима предвиђеним републичким уставом и законом, из републичких прихода допунска средства за финансирање друштвених служби и других служби општине.

Члан 101

Општински органи обезбеђују извршавање савезних и републичких закона и непосредно их извршавају, ако њихово извршавање уставом или законом није стављено у надлежност среских, републичких и савезних органа.

Члан 102

У граду који има више општина, статутом града у складу с републичким уставом и законом, могу се образовати органи самоуправљања за послове од заједничког интереса за град као целину, и овим органима могу се поверити одређена права и дужности општина и среза.

Члан 103

Општине међусобно сарађују, слободно удружују своја средства ради вршења одређених послова из своје надлежности или ради стварања услова за задовољавање потреба од заједничког интереса, оснивају заједничке органе, организације и службе, предузимају заједничке акције и размењују искуства.

Члан 104

У месној заједници, као самоуправној заједници грађана сеоских и градских насеља, грађани непосредно остварују самоуправљање у области делатности које служе непосредном задовољавању потреба радних људи и њихових породица.

Статутом општине може се одредити да месна заједница врши и друге послове ради задовољавања комуналних, социјалних и других заједничких потреба грађана, као и начин финансирања ових делатности.

Месна заједница има својство правног лица.

2. Срез

Члан 105

Срезови се образују за вршење послова од заједничког интереса за две или више општина.

Републички устав може одредити да у републици постоје само општине.

Члан 106

Федерација и република могу, у оквиру својих права и дужности, уставом и законом утврђивати права и дужности среза.

Републичким уставом може се предвидети да срески органи врше према општинским органима одређена права која према општинским органима имају републички органи.

Општине могу одлуком својих скупштина поверавати срезу да врши и одређене послове од заједничког интереса за општине, а одлуком републичке скупштине може се установити обавеза среза да овакве послове врши.

Члан 107

Чланове среске скупштине бирају општинске скупштине из редова својих чланова.

Сваки срез има свој статут.

Републичким законом утврђује се начин финансирања среза.

3. Социјалистичка република

Члан 108

Република је државна социјалистичка демократска заједница заснована на власти радног народа и самоуправљању.

У републици радни народ остварује друштвено самоуправљање, уређује друштвене односе, усмерава развитак привреде и друштвених служби, обезбеђује остваривање права грађана, уставности и законитости, и врши све друштвене послове од заједничког интереса за политички, привредни и културни живот и друштвени развитак у републици, осим оних послова који су овим уставом утврђени као права и дужности федерације.

Права и дужности републике утврђују се републичким уставом у складу са начелима овог устава.

Члан 109

Територија републике не може се мењати без пристанка републике.

Границе између република могу се мењати само на основу споразумно донесене одлуке републичких скупштина.

Члан 110

Републике сарађују међу собом у пословима од заједничког интереса и развијају међусобне односе.

Ради остваривања одређених циљева од заједничког интереса, републике споразумно оснивају заједничке организације, предузимају заједничке акције и подстичу размену искустава и друге облике привредне и друге сарадње.

Одлуке, исправе и други акти издати од државних органа и овлашћених организација у једној републици имају исту важност и у другим републикама.

Члан 111

Република може на подручјима посебног националног састава или на подручјима с другим особеностима, на основу изражене воље становништва тих подручја, уставом образовати аутономне покрајине.

Оснивање или укидање аутономне покрајине ступа на снагу кад се потврди у Уставу Југославије.

У Социјалистичкој Републици Србији постоје аутономне покрајине Војводина и Косово и Метохија, које су 1945. године установљене одлуком Народне скупштине Народне Републике Србије на основу изражене воље становништва тих подручја.

Члан 112

Аутономне покрајине су друштвено-политичке заједнице у саставу републике.

Аутономна права и дужности и основна начела о организацији аутономних покрајина утврђује устав републике.

4. Федерација

Члан 113

У Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији народи и грађани остварују и обезбеђују сувереност, територијалну целокупност, безбедност, одбрану Југославије, међународне односе Југославије, јединство друштвено-економског и политичког система, јединство привреде земље, усмеравање и усклађивање општег привредног развитака, основне слободе и права човека и грађанина и усклађују своје политичке, привредне, културне и друге заједничке интересе.

Ради остваривања ових заједничких интереса овим уставом утврђују се права и дужности федерације.

Своје политичке, друштвено-економске, културне и друге заједничке интересе грађани остварују и путем друштвено-политичких и других организација, које врше своју делатност на целој територији Југославије.

У остваривању својих права и дужности федерација се ослања на сарадњу република и других друштвено-политичких заједница, као и друштвено-политичких и других организација.

Члан 114

Федерација штити суверена права и равноправност народа и социјалистичко друштвено и политичко уређење република.

Члан 115

Федерација је непосредно одговорна за обезбеђивање суверености, независности, територијалне целокупности, безбедности и одбране Југославије и за њене међународне односе.

У овим областима, као и у другим областима за које је овим уставом утврђена њена непосредна одговорност, федерација има искључиво право и дужност да доноси законе и друге прописе и да их непосредно извршава, и одговорна је за њихово извршавање и кад су поједини од тих послова стављени у надлежност других државних органа или организација.

У области искључивих права и дужности федерације савезни органи доносе прописе за извршавање савезних закона.

У овој области и у другим областима за које је овим уставом одређено да се уређују искључиво савезним законом, републике могу доносити своје законе само ако су за то овлашћене савезним законом.

Члан 116

Право и дужност федерације је да обезбеђује јединство привредног система и система расподеле друштвеног производа.

Федерација обезбеђује и јединство политичког система, система друштвеног самоуправљања и основне слободе и права човека и грађанина.

Члан 117

Федерација обезбеђује јединство новчаног и кредитног система, утврђује политику емисије новца и обезбеђује контролу новчаног оптицаја.

Издавање новчаница и кованог новца врши Народна банка Југославије.

Федерација прописује обавезне депозите банака код савезних банака, као и услове и начин коришћења средстава девизних и сличних резерви и депозита.

Члан 118

За грађане Југославије постоји јединствено југословенско држављанство.

Сваки држављанин републике истовремено је и југословенски држављанин.

Држављанин једне републике има на територији друге републике иста права и дужности као и њени држављани.

Члан 119

Ради остваривања својих права и дужности утврђених овим уставом и обезбеђивања јединствене основе правног система федерација доноси потпуне, основне и опште законе.

Савезни закони и други савезни општи акти обавезни су на целој територији Југославије, ако тим прописима и актима није одређено да се примењују на ужем подручју.

У областима у којима федерација доноси потпуне законе, републике могу уређивати поједина питања ако нема савезног закона или ако су за то овлашћене савезним законом.

У областима у којима федерација доноси основне законе, републике уређују односе који нису регулисани савезним законом, а могу потпуно уређивати све односе из те области ако нема савезног закона.

Даном ступања на снагу савезног закона који је донесен после републичког закона престају да важе одредбе републичког закона које се односе на питања уређена савезним законом, ако савезним законом није друкчије одређено.

Потпуним и основним савезним законом може се поједина република овластити да својим законом одређена питања друкчије уреди.

Члан 120

Федерација, у оквиру својих права и дужности, може доносити опште законе у области просвете и културе, здравства, социјалне заштите и у другим областима у којима овим уставом није предвиђено да федерација доноси друге савезне законе.

Општим законима одређују се општа начела за уређивање односа од интереса за основно јединство друштвеног и политичког система.

Општи закони могу се доносити и у областима у којима је предвиђено да федерација доноси основне законе.

Републике доносе своје законе у складу с начелима одређеним општим законом и дужне су да их доведу у склад с доцније донесеним општим законом.

Општи закони не примењују се непосредно.

Члан 121

Федерација утврђује општи правац привредног развитка земље и основне односе у расподели друштвеног производа, усклађује развитак привреде и односе између привредних грана и области, утврђује правац и услове економске размене са иностранством, уједначава опште услове рада и стицања дохотка ради остваривања начела расподеле према раду, и ствара што повољније опште услове за остваривање заједничких интереса радних људи, делатности радних организација и функција друштвено-политичких заједница у области друштвено-економских односа.

Члан 122

Федерација утврђује изворе и висину средстава за остваривање својих задатака и извршавање послова утврђених овим уставом и законима.

Средства федерације служе

- 1) за финансирање потреба народне одбране и других задатака и обавеза федерације, и за дотације појединој републици,
- 2) за интервенције у привреди ради усклађивања односа између појединих делатности, уједначавања услова рада и стицања дохотка, обезбеђивања стабилности привреде и снабдевености тржишта и проширивања размене са иностранством,
- 3) за финансирање бржег привредног развитка привредно недовољно развијених република и крајева,
- 4) за учешће у инвестицијама од битног значаја за усклађивање и усмеравање привредног развитка Југославије, као и за инвестиције одређене међународним уговорима.

Члан 123

Образује се посебан фонд федерације за кредитирање бржег привредног развитка недовољно развијених република и крајева.

Савезним законом утврђују се стални извори финансирања тог фонда, посебни услови кредитирања и начин пословања фонда.

Републици која не може својим средствима финансирати друштвене и друге службе у републици федерација обезбеђује потребна средства под условима које одређује савезни закон.

Члан 124

Федерација може прописивати

- 1) обавезе радних организација и друштвено-политичких заједница да образују резервна друштвена средства и обавезе радних организација да одређени део свог дохотка којим самостално располажу користе за развој материјалне основе свог рада односно за привредни и друштвени развитак, ако је то потребно ради стабилности привреде или остваривања основних материјалних односа утврђених друштвеним планом Југославије,
- 2) привремену забрану располагања одређеним друштвеним средствима од стране радних организација и друштвено-политичких заједница, кад је то неопходно ради спречавања и отклањања већих поремећаја у привреди и већих несразмера у извршавању друштвеног плана Југославије или кад то захтевају интереси народне одбране или друге ванредне потребе земље,
- 3) обавезе радних организација и друштвено-политичких заједница од интереса за народну одбрану.

Ове мере могу се прописивати само законом.

Члан 125

Савезним законом установљавају се извори и врсте прихода друштвено-политичких заједница.

Ради обезбеђивања равноправног положаја радних људи и радних организација у пословању и расподели друштвеног производа или ако то захтева остваривање основних материјалних односа утврђених друштвеним планом Југославије, федерација може одређивати границе у којима друштвено-политичке заједнице могу утврђивати своје приходе и друга средства.

Члан 126

Републике доносе прописе за извршавање савезног закона ако су за његово спровођење надлежни органи у републици а савезним законом није одређено да прописе за извршавање закона доносе савезни органи, или када је република за доношење таквих прописа овлашћена савезним законом.

Републике су одговорне за извршавање савезних закона и других савезних прописа на својим територијама.

Република преко својих органа обезбеђује извршавање савезних закона и других савезних прописа ако их надлежни општински органи не извршавају.

Члан 127

Федерација може на територијама република и других друштвено-политичких заједница законом оснивати органе управе за вршење одређених управних послова из области искључивих права и дужности федерације, и може прописивати обавезу република и других друштвено-политичких заједница да оснују органе управе за вршење таквих послова или послова од интереса за целу земљу.

Републички, срески и општински органи дужни су обезбеђивати извршавање закона, аката и мера савезних органа у овим областима и у ту сврху сарађивати са овим органима кад они ту сарадњу захтевају у складу са савезним законом.

Само на основу савезног закона може се предвидети да у извршавању појединих послова из области искључивих права и дужности федерације савезни органи управе могу обуставити извршење општих аката органа управе у републици који су у супротности са савезним законом или другим савезним прописима донетим на основу закона, и решавати о жалби против управних аката републичких органа управе. Савезним законом може се одредити да у овим пословима и у другим пословима од интереса за целу земљу савезни органи управе имају право да органима управе у републици издају обавезне инструкције, да врше право надзора над њиховим радом, као и друга овлашћења ради обезбеђивања извршавања ових послова.

Федерација може преко својих органа обезбеђивати извршавање савезних закона и других савезних прописа за чије су извршавање надлежни органи других друштвено-политичких заједница, ако и док ови органи не извршавају те прописе.

Послови од интереса за целу земљу су законом одређени послови за чије су извршавање одговорни савезни органи и кад их непосредно извршавају органи у републици.

Савезни органи управе опште са органима управе других друштвено-политичких заједница у републици преко одговарајућих републичких органа, а у пословима из области искључивих права и дужности федерације и у другим случајевима одређеним савезним законом могу општити и непосредно.

Члан 128

Ако се поједини послови извршавања савезних закона из области искључивих права и дужности федерације преносе у надлежност републичких, среских или општинских органа, федерација је дужна тим органима обезбедити одговарајућа средства односно изворе прихода за вршење пренесених послова.

Члан 129

Савезни органи који врше послове инспекције или надзора могу, сагласно савезном закону, вршити ове послове на целој територији Југославије, ради контроле извршавања савезних закона и заштите законитости и права грађана и организација.

Члан 130

Ради остваривања права и дужности федерације, овим уставом и савезним законима утврђују се надлежност органа федерације и делокруг организација које врше послове у оквиру права и дужности федерације.

Органи федерације и ове организације врше послове из своје надлежности у оквиру права и дужности федерације утврђених овим уставом.

Члан 131

Савезни закони и други општи акти савезних органа објављују се у службеном листу федерације у аутентичним текстовима на језицима народа Југославије српскохрватском односно хрватско-српском, словеначком и македонском.

Органи федерације у службеном општењу придржавају се начела равноправности језика народа Југославије.

Глава -{VI}-**СУДОВИ И ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО****Члан 132**

Судска функција врши се у јединственом судском систему.

Судски систем чине судови опште надлежности и специјализовани судови који се оснивају за одлучивање о одређеним стварима из судске надлежности.

Судови опште надлежности су општински судови, окружни судови, републички врховни судови и Врховни суд Југославије.

За суђење у привредним споровима и за одлучивање о другим правним стварима од интереса за привреду постоје привредни судови.

За суђење кривичних дела војних лица и одређених кривичних дела других лица, као и за одлучивање о другим правним стварима које се односе на спорове у вези са службом у Југословенској народној армији постоје војни судови.

Специјализовани судови установљавају се законом.

Члан 133

Под условима одређеним на основу савезног закона судску функцију могу вршити изабрани судови односно арбитраже.

На основу закона могу се оснивати мировна већа и друге установе за расправљање међусобних спорова грађана или организација.

Члан 134

Надлежност судова установљава се и мења само законом.

Члан 135

Судови одлучују о основним личним, имовинским, радним и другим правима грађана и о њиховим обавезама, о имовинским и другим правима и обавезама организација и друштвено-политичких заједница, изричу казне и друге мере према учиниоцима кривичних дела и привредних преступа, одлучују у управном спору о законитости појединачних аката државних органа и организација које врше јавна овлашћења и решавају о другим односима кад је то законом предвиђено.

Судови прате и проучавају друштвене односе и појаве од интереса за остваривање својих функција и дају предлоге за спречавање друштвено опасних и штетних појава и за учвршћивање законитости.

Судови, у свом делокругу, имају право и дужност да обавештавају скупштину одговарајуће друштвено-политичке заједнице о примени закона и о проблемима рада судова.

Члан 136

Судови су у вршењу судске функције независни и суде на основу устава и закона.

Члан 137

У суђењу учествују судије и судије-поротници.

Савезним законом може се прописати да у одређеним судовима и у одређеним стварима у суђењу учествују само судије.

Судије и судије-поротнике бира скупштина одговарајуће друштвено-политичке заједнице. Законом се може предвидети да судије и судије поротнике одређених судова бирају непосредно грађани.

Судије и судије-поротнике може разрешити од дужности само представничко тело које их је изабрало, и то под условима и у поступку који су прописани законом.

Члан 138

Судија и судија-поротник не могу се позивати на одговорност за мишљење дато у вршењу судијске функције.

За кривична дела учињена у вршењу судијске дужности судија и судија поротник не могу бити притворени без одобрења надлежне скупштине.

Члан 139

Пресуде у првом степену доносе општински или окружни судови ако законом није одређена надлежност кога другог суда за суђење у првом степену.

О жалби и другим правним средствима против судских одлука одлучује надлежни суд.

Само надлежни суд може изменити, поништити или укинути судску одлуку.

Члан 140

Суд суди у већу.

Законом се може одредити да у одређеним стварима суди судија појединац.

Члан 141

Расправљање пред судом је јавно.

Ради чувања тајне, заштите морала, у интересу малолетника или ради заштите других посебних интереса друштвене заједнице, закон одређује у којим се случајевима у расправљању пред судом може искључити јавност.

Члан 142

Јавно тужилаштво је самосталан орган који врши кривично гоњење и предузима законом одређене мере и правна средства ради јединствене примене закона и заштите законитости.

Јавно тужилаштво врши своју функцију на основу закона, а у складу с политиком Савезне скупштине.

Функцију јавног тужилаштва у Југословенској народној армији врши војно тужилаштво.

Члан 143

Савезног јавног тужиоца именује и разрешава Савезна скупштина.

Републичког јавног тужиоца поставља и разрешава савезни јавни тужилац у сагласности с републичким извршним већем, а остале јавне тужиоце поставља републички јавни тужилац.

Члан 144

Виши јавни тужилац има право и дужност да нижем јавном тужиоцу даје обавезна упутства за његов рад.

Виши јавни тужилац може преузети вршење појединих послова за које је надлежан нижи јавни тужилац.

Глава -{VII}-

УСТАВНОСТ И ЗАКОНИТОСТ

Члан 145

Ради остваривања уставом и законом утврђених друштвено-економских и политичких односа и јединства правног поретка, као и ради заштите слобода и права човека и грађанина, права самоуправљања и других права организација и друштвено-политичких заједница, обезбеђује се заштита уставности и законитости.

Члан 146

Старање о уставности и законитости је дужност судова и других државних органа, органа друштвеног самоуправљања и свакога ко врши јавне или друге друштвене функције.

Уставни судови, као носиоци заштите уставности, обезбеђују и законитост у складу са уставом.

Члан 147

Сви прописи и други општи акти морају бити у сагласности са Уставом Југославије.

Сви прописи и други општи акти који се доносе у републици морају бити у сагласности и са републичким уставом.

Члан 148

Републички устав не може бити у супротности са Уставом Југославије.

Републички закон мора бити у сагласности са савезним законом.

Сви остали прописи и други општи акти које доносе државни органи морају бити у сагласности са законом.

Статути друштвено-политичких заједница, као и статути и други општи акти радних и других самоуправних организација, морају бити у сагласности са уставом и законом.

Члан 149

Ако је републички устав у супротности са Уставом Југославије, примениће се Устав Југославије.

Ако републички закон није у сагласности са савезним законом, примениће се до одлуке Уставног суда Југославије савезни закон.

Кад суд сматра да закон који треба применити није у сагласности са уставом, предложиће надлежном врховном суду да покрене поступак за оцењивање сагласности тог закона са уставом.

Члан 150

Уставни судови одлучују о сагласности закона са уставом и о сагласности других прописа и општих аката са уставом и законом.

Уставни судови, сагласно закону, пружају и заштиту права самоуправљања и других основних слобода и права утврђених уставом, кад су ове слободе и права повређени појединачним актом или радњом, а није обезбеђена друга судска заштита.

Члан 151

Савезно извршно веће има право да до одлуке Уставног суда Југославије обустави извршење прописа или другог општег акта републичког извршног већа који је у супротности са Уставом Југославије или савезним законом.

Републичко извршно веће има право да до одлуке уставног суда обустави извршење прописа или другог општег акта општинске или средње скупштине или неког њиховог органа који је у супротности са уставом или законом. Ако републичко извршно веће не обустави такав пропис или акт, који је у супротности са Уставом Југославије или савезним законом, то може учинити Савезно извршно веће.

Општинска скупштина има право да до одлуке уставног суда обустави извршење општих аката самоуправне организације који су у супротности са уставом или законом. Законом се може предвидети да извршење општих аката одређених самоуправних организација обуставља под истим условима орган друге друштвено-политичке заједнице.

Члан 152

Закони и други прописи и општи акти објављују се пре него што ступе на снагу.

Савезни закони и други прописи и општи акти ступају на снагу најраније осмог дана од дана објављивања.

Само из нарочито оправданих разлога може се одредити да савезни закон и други пропис или општи акт ступи на снагу у року краћем од осам дана од дана објављивања.

Члан 153

Међународни уговори примењују се даном ступања на снагу, ако актом о ратификацији или уговором на основу овлашћења надлежног органа није друкчије одређено.

Судови непосредно примењују оне међународне уговоре који су објављени.

Члан 154

Прописи и други општи акти не могу имати повратно дејство.

Само законом може се одредити да поједине његове одредбе и прописи донесени на основу таквих одредаба имају повратно дејство.

Кривична дела, привредни преступи и прекршаји утврђују се и казне за ова дела примењују се према закону који је важио у време извршења дела, осим ако је нови закон блажи за учиниоца.

Члан 155

Сви акти и мере органа управе и других државних органа који врше политичко-извршне и управне послове, као и акти које организације доносе у вршењу јавних овлашћења, морају се заснивати на закону или другом законито донесеном пропису.

Члан 156

Државни органи и организације које врше јавна овлашћења могу у појединачним стварима решавати о правима и обавезама или на основу закона примењивати мере принуде или ограничења, само у законом прописаном поступку у коме је свакоме дата могућност да брани своја права и интересе и да против донесеног акта употреби жалбу или друго законом предвиђено правно средство.

Органи управе могу налагати обавезе појединим организацијама у погледу њиховог рада само ако су за то законом изрично овлашћени и у поступку прописаном законом.

Члан 157

Незнање језика на коме се води поступак не сме бити сметња за одбрану и остваривање права и оправданих интереса грађана и организација.

Свакоме је зајемчено право да у поступку пред судом или другим државним органима и организацијама, које у вршењу јавних овлашћења решавају о правима и обавезама грађана, употребљава свој језик и да се у том поступку упознаје на свом језику с чињеницама.

Члан 158

Против решења и других појединачних аката судских, управних и других државних органа, као и против таквих аката организација које врше јавна овлашћења, донесених у првом степену, може се изјавити жалба надлежном органу.

Законом се изузетно, у одређеним случајевима, може искључити жалба ако је на други начин обезбеђена заштита права и законитости.

Члан 159

О законитости коначних појединачних аката којима државни органи или организације које врше јавна овлашћења решавају о правима или обавезама, одлучује суд у управном спору ако за одређену ствар није законом предвиђена друга судска заштита.

Само савезним законом може се изузетно, у одређеним врстама управних ствари, искључити управни спор.

ДЕО ДРУГИ

ОРГАНИЗАЦИЈА ФЕДЕРАЦИЈЕ

Глава -{VIII}-

НАДЛЕЖНОСТ ОРГАНА ФЕДЕРАЦИЈЕ

Члан 160

У искључиву надлежност федерације спада

- 1) заштита независности и територијалне целокупности Југославије, организовање оружаних снага и послови одбране земље,
- 2) заштита поретка утврђеног овим уставом (државна безбедност), заштита уставности утврђене овим уставом,
- 3) представљање Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, политички, економски и други односи са другим државама и међудржавним организацијама, међународни уговори, питања рата и мира,
- 4) југословенско држављанство, обезбеђење и контрола граница, правни положај и боравак странца у Југославији, уређивање и контрола спољно-трговинског и девизног пословања и другог економског пословања с иностранством, царине, утврђивање политике емисије новца и регулисање и контрола новчаног оптицаја, контрола безбедности ваздушне пловидбе, контрола путничког саобраћаја преко границе, контрола промета робе преко границе, контрола међународног саобраћаја и веза,
- 5) организација федерације и извршавање задатака и послова за које је по овом уставу надлежна само федерација.

Члан 161

У надлежност федерације у области законодавства спада

- 1) потпуни закони о друштвеној својини, својинским правима, облигационим и другим основним имовинско-правним односима, експропријацији, новцу и другим средствима плаћања, платном промету, кредитном и банкарском пословању, друштвеном књиговодству, мерама, стандардима и техничким нормативима, патентима, жиговима, узорцима, моделима и ауторском праву, поморски законик, законик о ваздушном саобраћају, личном статусу грађана, бирачком праву, производњи и промету опојних дрога и отрова и промету лекова, кривични законик, систему привредних преступа, извршавању кривичних санкција, јавној безбедности, оружју и експлозивима, уређењу привредних судова, уређењу јавног тужилаштва, судским поступцима, општем управном поступку, управним споровима, цивилној заштити, заштити бораца и војних инвалида, о другим односима од интереса за јединство привредног подручја, као и о оним односима за које је овим уставом предвиђено да се уређују само савезним законом,
- 2) основни закони о привредним организацијама, удруживању радних организација, привредном пословању, раду и заштити на раду, расподели друштвеног производа, доприносу, порезима, таксама и другим дажбинама, јавним зајмовима, буџетима и фондовима, земљи, шумама и водама, путевима и искоришћавању природних богатстава и других природних снага, промету робе и услуга, друштвеном планирању, саобраћају и везама и безбедности саобраћаја, пројектовању и грађењу, зборовима и другим јавним скуповима, штампи и другим видовима информација, удружењима грађана, социјалном осигурању, браку, породици и старатељству, здравственој заштити од интереса за целу земљу, заштити стоке и биља која је од интереса за целу земљу, заштити од елементарних непогода, систему прекршаја, уређењу судова, служби унутрашњих послова и другим службама које врше послове од интереса за целу земљу, адвокатури, јавном правобранилаштву и правном заступању, правном положају верских заједница, статистици, евиденцији и подацима од интереса за целу земљу, другим односима од интереса за јединство привредног система, о основним односима од интереса за политички систем као и о оним односима за које

је овим уставом предвиђено да се уређују законом,

3) општи закони.

Члан 162

У надлежност федерације спада и

- 1) утврђивање политике извршавања савезних закона и других аката Савезне скупштине, старање о њиховом извршавању и спровођењу, као и други политичко-извршни и управни послови у оквиру права и дужности федерације, вршење управних делатности ради непосредног извршавања тих прописа и других аката, кад је то одређено на основу савезног закона у пословима од интереса за више република или од интереса за целу земљу, обезбеђивање спровођења међународних уговора,
- 2) обезбеђивање јединственог примењивања савезних закона и јединствене казнене политике у области правосуђа,
- 3) статистика и евиденција од интереса за целу земљу,
- 4) друге делатности и мере, којима се обезбеђује остваривање права и дужности федерације,
- 5) организовање службе друштвеног књиговодства и контрола над њеним радом,
- 6) вршење других послова утврђених овим уставом.

Глава -{IX}-

САВЕЗНА СКУПШТИНА

1. Положај и надлежност

Члан 163

Савезна скупштина је највиши орган власти и орган друштвеног самоуправљања, у оквиру права и дужности федерације.

Скупштина врши своја права и дужности на основу и у оквиру овог устава и закона.

Члан 164

Скупштина, као основни носилац права и дужности федерације, непосредно и искључиво

- 1) одлучује о промени Устава Југославије,
- 2) доноси савезне законе, расписује референдум, даје аутентично тумачење савезних закона, врши амнестију за кривична дела одређена савезним законом,
- 3) доноси друштвене планове Југославије, савезни буџет и савезни завршни рачун,
- 4) претреса политичка питања и утврђује основе унутрашње и спољне политике, утврђује обавезе савезних органа и организација, које врше послове од интереса за федерацију у погледу извршавања закона и других аката и политике Скупштине,
- 5) бира Председника Републике и потпредседника Републике,
- 6) бира и разрешава председника и чланове Савезног извршног већа, бира и разрешава председника и судије Уставног суда Југославије, Врховног суда Југославије и Врховног привредног суда, именује и разрешава савезне државне секретаре, савезне секретаре, секретара Савезног извршног већа, заменика врховног команданта као и функционере и чланове органа управљања организација, за које је то одређено овим уставом, савезним законом или другим актом Скупштине,
- 7) врши политичку контролу над радом политичко-извршних и управних органа федерације, врши контролу извршења друштвених планова Југославије, савезног буџета и финансијских планова фондова федерације, врши друштвени надзор, заузима начелне ставове о извештајима које претреса,
- 8) одлучује о промени граница Социјалистичке Федеративне Републике Југославије,

9) одлучује о рату и миру, ратификује међународне уговоре о политичкој и војној сарадњи и међународне уговоре који захтевају доношење нових или мењање важећих закона,

10) претреса извештаје судова федерације и савезног јавног тужиоца о примени савезних закона и о општим проблемима правосуђа, претреса извештаје самоуправних организација и других органа федерације за које је то одређено савезним законом,

11) врши и друге послове одређене овим уставом.

Скупштина може доносити декларације и резолуције и давати државним органима и самоуправним организацијама препоруке којима се изражава мишљење о питањима од општег интереса.

2. Састав и избор

Члан 165

Савезну скупштину сачињавају Савезно веће, као веће делегата грађана у општинама и републикама, и Привредно веће, Просветно-културно веће, Социјално-здравствено веће и Организационо-политичко веће, као већа делегата радних људи у радним заједницама.

Чланови Савезног већа изабрани од републичких скупштина и скупштина аутономних покрајина сачињавају Веће народа, коме се овим уставом поверавају одређена права и дужности у погледу заштите равноправности народа Југославије и Уставом утврђених права република.

Члан 166

Свако веће има по 120 посланика, који се бирају у складу с нормом да се један посланик бира на исти број становника и да се у једној или више општина, као изборној јединици, бира по један посланик за свако веће.

У Савезно веће бира и републичко веће сваке републичке скупштине по десет посланика из реда својих чланова. У републици која у свом саставу има аутономне покрајине, покрајинско веће сваке аутономне покрајине бира у републичку делегацију за Савезно веће још по пет посланика из редова својих чланова или из редова чланова републичког већа републичке скупштине који су изабрани на територији аутономне покрајине.

Члан 167

Посланике за Савезно веће бирају општинске скупштине и грађани непосредно.

Посланике за већа радних заједница Савезне скупштине бирају општинске скупштине.

Посланичке кандидате за Савезно веће предлажу грађани на својим зборовима бирача или група грађана, а посланичке кандидате за већа радних заједница радни људи у радним заједницама одговарајуће области рада.

Члан 168

Право да буде биран за члана Савезног већа има сваки грађанин који има бирачко право.

Право да буде биран за члана Привредног, Просветно-културног односно Социјално-здравственог већа има сваки радни човек или члан органа управљања радне организације односно радне заједнице у одговарајућој области рада, члан органа управљања удружења радних организација и функционер синдиката, у одговарајућој области рада.

Право да буде биран за члана организационо-политичког већа има сваки члан органа управљања радне организације односно радне заједнице, члан органа управљања удружења радних организација, као и функционер друштвено-политичке организације или удружења чија се делатност односи на питања из области друштвено-политичког система.

За члана сваког од већа радних заједница може бити биран, под условима које одреди закон, и други грађанин који се бави делатношћу из одговарајуће области.

За члана већа радних заједница може бити биран само грађанин који има опште бирачко право.

Члан 169

Послаником у Савезном већу постаје кандидат изабран законом одређеном већином у општинској скупштини односно у општинским скупштинама за кога је после тог избора гласала већина свих бирача изборне јединице, а ако је изабрано више кандидата — послаником постаје онај који је добио највећи број гласова у изборној јединици.

Послаником у Привредном, Просветно-културном, Социјално-здравственом односно Организационо-политичком већу постаје кандидат који је законом одређеном већином изабран у општинској скупштини односно у општинским скупштинама.

Члан 170

Савезни посланик опозван је ако се за опозив изјаснила већина бирача одређена савезним законом.

Члан 171

Избори нових посланика морају се одржати најдоцније на петнаест дана пре истека изборног периода посланика којима мандат истиче.

Изборе за посланике расписује председник Скупштине.

Ако је распуштено које веће Скупштине, избори се расписују у року од петнаест дана од дана распуштања.

Мандат чланова новоизабраног већа траје до истека времена на које су били изабрани чланови већа које је распуштено.

Од дана расписивања избора до дана избора посланика не сме протећи више од два месеца нити мање од једног месеца.

Даном верификације мандата нових посланика престаје функција посланицима чији мандат истиче.

Члан 172

Скупштина може у ванредним приликама продужити мандат савезних посланика за време док такво стање траје. Избори се расписују одмах по престанку околности због којих је мандат посланика продужен.

3. Делокруг и рад

Члан 173

Послове из надлежности Скупштине врши Савезно веће заједно с другим надлежним већем равноправно.

Одређене послове из надлежности Скупштине врши поједино веће самостално.

Скупштина врши одређене послове из своје надлежности на заједничкој седници свих већа.

Скупштина врши одређене послове из своје надлежности у одборима, комисијама и другим телима већа и Скупштине.

Члан 174

Савезно веће равноправно са Привредним већем претреса питања од интереса за радне заједнице из области привреде, као и друга питања из области привреде и финансија,

доноси законе и друге акте у тим областима,

доноси друштвене планове Југославије.

Члан 175

Савезно веће равноправно са Просветно-културним већем

претреса питања од интереса за радне заједнице из области просвете, науке, уметности и других области културе, физичке културе, као и друга питања из тих области,

доноси законе и друге акте у тим областима.

Члан 176

Савезно веће равноправно са Социјално-здравственим већем претреса питања од интереса за радне заједнице из области здравства, социјалног осигурања и других области социјалне политике, као и друга питања из тих области, доноси законе и друге акте у тим областима.

Члан 177

Савезно веће равноправно са Организационо-политичким већем претреса питања из области друштвено-политичког система и из других области из надлежности Скупштине, осим питања која према овом уставу спадају у равноправни делокруг других већа или самостални делокруг ког другог већа, доноси законе и друге акте уколико то не спада у равноправни делокруг других већа или самостални делокруг Савезног већа, доноси савезни буџет и завршни рачун.

Члан 178

Савезно веће самостално претреса питања из области спољне политике, народне одбране и државне безбедности и питања опште унутрашње политике, доноси законе и друге акте и ратификује међународне уговоре из области међународних политичких односа, народне одбране и државне безбедности, бира и разрешава председника и чланове Савезног извршног већа, бира и разрешава председника и судије Уставног суда Југославије, Врховног суда Југославије и Врховног привредног суда, именује и разрешава савезне државне секретаре, савезне секретаре, секретара Савезног извршног већа, заменика врховног команданта, као и функционере и чланове органа управљања организација, за које је то одређено овим уставом, савезним законом или другим актом Скупштине, остварује права Скупштине у погледу одговорности политичко-извршних органа и савезних функционера Скупштине, одлучује о накнадама савезним посланицима и функционерима које Скупштина бира или именује, врши друге послове из надлежности Скупштине који нису у равноправном делокругу других већа или самосталном делокругу ког другог већа.

Члан 179

Већа радних заједница могу свако у свом делокругу, самостално претресати питања у вези са извршавањем савезних закона и других аката Скупштине и остала питања од заједничког интереса за радне и друге самоуправне организације и радне заједнице одговарајуће области рада, у циљу усклађивања њихових односа и развијања њихове међусобне сарадње. Ова већа имају право да о тим питањима дају препоруке одговарајућим самоуправним организацијама, радним заједницама и државним органима.

Свако веће, у свом делокругу, може тражити извештаје од Савезног извршног већа и упућивати му питања.

Свако веће, у свом делокругу, може тражити извештаје и објашњења од савезних државних секретара, савезних секретара и других функционера који руководе савезним органима управе.

Члан 180

Скупштина на заједничкој седници свих већа бира Председника Републике и потпредседника Републике, председника и потпредседнике Скупштине, одлучује о продужењу мандата посланика и утврђује да су престале околности због којих је мандат посланика био продужен.

Члан 181

Свако веће доноси пуноважне одлуке већином гласова на седници којој присуствује већина чланова већа осим кад се по овом уставу за доношење појединих одлука тражи нарочита већина.

Скупштина на заједничкој седници свих већа доноси пуноважне одлуке већином гласова, осим кад се по овом уставу тражи нарочита већина. За доношење одлука на заједничкој седници потребно је присуство већине чланова сваког већа.

Члан 182

Право предлагања закона и других аката има сваки посланик у свом већу, Савезно извршно веће и одбор већа.

Свако веће може предложити и доношење закона и других аката из делокруга другог већа.

Захтев за доношење закона може потећи и од самоуправних организација, друштвено-политичких организација, удружења и грађана.

Члан 183

Свако веће има право да претреса предлог закона, друштвеног плана и буџета, као и друго питање из делокруга другог већа, и да о томе предлогу или питању даје мишљење надлежном већу, ако се предлог или питање односи и на области из његовог делокруга.

Надлежно веће може тражити од других већа мишљење о предлогу закона, друштвеног плана, буџета и о другим питањима.

Надлежно веће дужно је узети у претрес мишљења других већа и заузети став о њима.

Члан 184

Надлежна већа могу одлучити да се предлог закона изнесе на јавну дискусију, или приликом претреса предлога закона или другог акта могу позвати ради давања мишљења и предлога представнике самоуправних организација, друштвено-политичких организација и удружења.

Члан 185

Свако веће заседа и одлучује одвојено на својим седницама, али већа могу одлучити и да заседају и раде заједно.

Два већа која учествују равноправно у доношењу закона или другог акта могу одлучити да такав закон или акт претресају или да га донесу на заједничкој седници.

Два или више већа могу одлучити да на заједничкој седници претресају питања од заједничког интереса за та већа.

Кад већа одлуче да гласају на заједничкој седници, чланови сваког већа гласају одвојено.

Гласање је јавно ако Скупштина или веће, у складу с пословником, не одреди да се гласа тајно.

Члан 186

Скупштина има свој пословник, који доноси на заједничкој седници.

Свако веће доноси пословник о свом раду.

Члан 187

Свако веће самостално врши верификацију мандата и одлучује о мандатно-имунитетским питањима својих чланова.

4. Однос већа у доношењу закона

Члан 188

Закон или други акт у чијем доношењу равноправно учествују два већа сматра се донесеним кад је изгласан у истоветном тексту у оба већа.

Ако се сагласност о истоветном тексту закона или другог акта не постигне после два узастопна претреса спорног питања, већа образују од једнаког броја чланова оба већа заједничку комисију, којој се поверава састављање предлога за решење спора.

У случају да се у заједничкој комисији не постигне сагласност или да једно веће не усвоји текст који је предложила комисија, предлог закона или другог акта износи се на заједничку седницу оба већа.

Ако се ни на заједничкој седници не постигне сагласност, спорни акт скида се с дневног реда Скупштине, а може се поново ставити на дневни ред на предлог једног од већа или Савезног извршног већа тек по истеку шест месеци од дана скидања с дневног реда. На основу одлуке оба већа спорни акт може се ставити на дневни ред и пре истека тог рока.

Члан 189

Ако услед спора између Савезног већа и другог надлежног већа друштвени план Југославије или савезни буџет није могао бити донесен до рока кад они морају да ступе на снагу, оба већа се распуштају, а друштвени план, односно буџет, сматра се донесеним у тексту изгласаном у Савезном већу.

Новоизабрана већа могу донети нови друштвени план односно буџет.

Ако услед спора између Савезног већа и другог надлежног већа ни после поступка предвиђеног за постизање сагласности није могао бити донет закон чије доношење Председник Републике или Савезно извршно веће сматрају неопходним и хитним, оба већа се распуштају. Председник Републике може прогласити да се привремено, до одлуке новоизабраних већа, примењује закон у тексту који је усвојило Савезно веће.

5. Права Већа народа

Члан 190

Веће народа обавезно се састаје кад је на дневном реду Савезног већа предлог за промену Устава Југославије.

Веће народа може се састати и кад је на дневном реду Савезног већа предлог закона или другог акта или питање које је од интереса за равноправност народа и република, или се они односе на права република утврђена овим уставом. Веће народа састаје се кад то захтева већина делегата једне републике, десет његових чланова или председник Скупштине.

Члан 191

Веће народа може предложити да се предлог закона или другог акта измени, или да се закон или други акт не донесе, ако оцени да предлог закона или другог акта садржи повреду равноправности народа или република или других уставом утврђених права република.

Ако Савезно веће не усвоји предлог Већа народа, Веће народа може поново да решава о спорном предмету.

Ако Веће народа остане при свом првобитном ставу и о спорном питању се поново не постигне сагласност са Савезним већем, већа образују од једнаког броја чланова оба већа заједничку комисију, којој се поверава састављање предлога за решење спора.

Ако се у заједничкој комисији не постигне сагласност или ако Савезно веће, односно Веће народа, не прихвати решење комисије, обуставља се даљи претрес спорног предлога, и он се не може поново ставити на дневни ред Савезног већа пре истека једне године од дана обуставе претреса.

Савезно веће претреса и одлучује увек као јединствени дом.

Члан 192

Ако услед спора између Савезног већа и Већа народа није могао бити донесен друштвени план Југославије или савезни буџет до рока кад они морају да ступе на снагу, Савезно веће се распушта, а друштвени план, односно буџет, сматра се донесеним у тексту изгласаном у Савезном већу.

6. Председник Скупштине и председници већа

Члан 193

Скупштина има председника и једног или више потпредседника, који се бирају из редова чланова Савезног већа.

Свако веће и Веће народа има председника. Председник и потпредседници Скупштине и председник већа који су ову функцију вршили четири године не могу на исту функцију бити бирани за наредни период од четири године.

Скупштина има секретара, кога именује и разрешава Савезно веће.

Члан 194

Председник Скупштине представља Скупштину, сазива заједничке седнице већа, председава им и стара се о примењивању пословника Скупштине.

Члан 195

Председник Скупштине с потпредседницима Скупштине и председницима већа тумачи одредбе пословника Скупштине и већа у погледу надлежности већа и одбора Скупштине и заузима ставове о другим питањима од заједничког интереса за рад већа која одреди пословник Скупштине.

Председник Скупштине премапотписује указ о проглашењу закона, потписује акте донесене на заједничкој седници свих већа и заједно с председницима одговарајућих већа потписује акте Скупштине које су донела већа.

Председник Скупштине може сазвати заједничку седницу ових већа ради претресања питања од општег политичког значаја.

Председник Скупштине сазива заједничку седницу свих већа на предлог Председника Републике или најмање три већа Скупштине, а заједничку седницу два или више већа — на предлог два већа.

Члан 196

Седнице појединог већа сазива председник већа на основу одлуке самог већа или по сопственој иницијативи, а дужан је сазвати седницу на предлог председника Скупштине или Савезног извршног већа, и кад је то у другим случајевима овим уставом одређено.

Ако председник већа не сазове седницу већа кад је овим уставом одређено, веће ће се састати на позив двадесет својих чланова или председника Скупштине.

7. Права и дужности посланика

Члан 197

Сваки посланик има право подносити већу чији је члан предлоге закона, одлука, препорука, декларација и резолуција, и покретати друга питања из делокруга тог већа.

Члан 198

Посланик има право предлагати већу чији је члан претресање питања која се односе на политику и рад Савезног извршног већа, на извршавање закона или на рад савезних органа управе.

Одређени број посланика има право, у складу с пословником, да предлаже избор, именовање и разрешење функционера које бира односно именује Скупштина, уколико овим уставом није друкчије одређено.

Сваки посланик има право Савезном извршном већу или функционерима који руководе савезним органима управе постављати питања која се односе на њихов рад или на послове из надлежности одговарајућег

органа.

Члан 199

Сваки посланик има право затражити обавештење од савезних функционера који руководе самосталним савезним органима управе. Функционер је дужан посланику дати тражено обавештење.

Члан 200

Посланик је одговоран бирачима и дужан је да о свом раду и о раду већа чији је члан обавештава бираче изборне јединице у којој је изабран.

Савезни посланик има право да учествује у раду скупштине општине у којој је изабран.

Посланик је дужан да општинску скупштину, ако она то тражи, обавештава о свом раду и о раду већа чији је члан. Он је дужан да на захтев општинске скупштине изложи пред већем чији је члан њен предлог или мишљење о питањима из надлежности већа.

Ради вршења своје посланичке дужности посланик има право да тражи податке потребне за свој рад у Скупштини од државних органа и радних и других самоуправних организација са подручја изборне јединице у којој је изабран.

Члан 201

Члан Савезног већа не може истовремено бити именовани функционер нити службеник државног органа.

Законом се одређује под којим условима члан Савезног већа има право да се врати на своје раније или одговарајуће радно место и има одређена права која се стичу на основу рада.

Члан 202

Посланик ужива имунитет у Скупштини и ван ње.

Посланик не може бити позван на одговорност, притворен, нити кажњен за изражено мишљење или давање гласа у Скупштини.

Посланик не може бити притворен без одобрења већа чији је члан, нити се против њега, ако се позове на имунитет, може покренути кривични поступак без одобрења већа чији је члан.

Посланик може бити притворен без одобрења већа само ако је затечен у вршењу кривичног дела за које је прописана казна строгог затвора у трајању дужем од пет година. У таквом случају државни орган који је посланика лишио слободе дужан је о томе обавестити председника Скупштине који то питање износи пред одговарајуће веће ради одлучивања да ли ће се поступак наставити односно да ли ће решење о лишењу слободе остати на снази.

Веће може успоставити имунитетско право и посланику који се није позвао на имунитет, ако је то потребно ради вршења функције посланика.

Ако веће није на окупу, одобрење за лишење слободе и за покретање односно настављање кривичног поступка даје и одлучује о успостављењу имунитетског права посланика мандатно-имунитетска комисија одговарајућег већа уз накнадну потврду већа.

8. Одбори и комисије

Члан 203

За разматрање општих питања политике и подношење предлога Скупштини о тим питањима, за проучавање предлога закона и других аката Скупштине и за претресање других питања из делокруга Савезног већа образују се стални одбори Савезног већа.

Ови одбори се оснивају и њихов делокруг се одређује одлуком Савезног већа.

Члан 204

Стални одбори Савезног већа, сваки у свом делокругу

претресају стање у појединим областима друштвеног живота, прате рад савезних органа и извршавање закона и других аката Скупштине, и предлажу Скупштини и Савезном извршном већу утврђивање политике и мера за извршавање савезних закона и других аката Скупштине,

проучавају предлоге закона и других аката и друга питања из надлежности Скупштине, и подносе Савезном већу своје извештаје и предлоге,

утврђују предлоге закона и других аката Скупштине и имају право захтевати од савезних органа управе да припреме нацрте појединих закона и других аката Скупштине.

Члан 205

Стални одбор Савезног већа може од Савезног извршног већа тражити да оно преко свог представника изложи свој став о појединим питањима која су на дневном реду седнице одбора или да му достави своје мишљење о нацрту кога закона или другог акта.

Одбор може од савезних функционера тражити да изложи стање у одговарајућој области управе, да поднесе извештај о извршавању савезних закона и других савезних прописа и о другим питањима из делокруга одговарајућег органа управе, као и да усмено или писмено одговоре на постављена питања и да пруже обавештења и објашњења.

Члан 206

Стални одбор Савезног већа може вршити анкете и саслушавања и у ту сврху захтевати од државних органа и организација потребне податке, списе и исправе. Одбор не може имати истражне или судске функције.

Одбор може позивати представнике појединих организација ради давања мишљења и предлога или ради саветовања о појединим питањима.

Члан 207

За проучавање предлога закона и других аката и за претресање других питања из свог делокруга Привредно, Просветно-културно, Социјално-здравствено и Организационо-политичко веће могу образовати своје одборе.

Члан 208

У Скупштини образује се комисија за питања избора и именовања.

Председника и већину чланова ове комисије бирају Савезно веће и друга већа из редова савезних посланика, а одређени број чланова делегира Социјалистички савез радног народа Југославије.

Ова комисија претреса сва питања у вези са избором, именовањима и разрешењима из надлежности Скупштине, као и општа питања кадровске политике.

Члан 209

Скупштина и њена већа могу образовати и друге сталне и повремене комисије и друга тела, којима поверавају проучавање одређених питања, састављање нацрта појединих закона и предлога других аката и вршење анкета. Чланови ових комисија бирају се и из редова посланика, а чланови појединих комисија могу се именовати из редова стручњака и јавних радника.

Скупштина може образовати и стручне, саветодавне и сличне службе потребне за рад Скупштине.

9. Промена Устава

Члан 210

О промени Устава Југославије одлучује Савезно веће и Веће народа по поступку утврђеном овим уставом. Предлог за промену Устава може поднети најмање тридесет чланова Савезног већа, Веће народа, Председник Републике или Савезно извршно веће. Савезно веће и Веће народа претходно одлучују да ли ће се приступити решавању о промени Устава. Ако се ни после два узастопна претреса не постигне између Савезног већа и Већа народа сагласност да се приступи решавању о промени Устава, предлог за промену Устава не може се поново ставити на дневни ред пре истека једне године од дана обуставе претреса.

Члан 211

Пре претреса предлога за промену Устава Савезно веће доставља тај предлог Привредном већу, Просветно-културном већу, Социјално-здравственом већу и Организационо-политичком већу. Ова већа претресају предлог за промену Устава и Савезном већу дају о томе своје мишљење. Кад добије мишљење од осталих већа, Савезно веће приступа претресу предлога за промену Устава.

Члан 212

Пре претреса у Савезном већу, предлог за промену Устава претреса Веће народа. У току претреса предлога за промену Устава Савезно веће заузима став и о мишљењима осталих већа Скупштине. Промена Устава прихваћена је ако је у истоветном тексту изгласана у Савезном већу и у Већу народа. Ако се Савезно веће не сложи с мишљењем Већа народа у погледу промене Устава, претрес се одлаже за два месеца. По истеку овог рока о спорним питањима могу се водити само још два узастопна претреса у Савезном већу и у Већу народа. Ако се ни после два узастопна претреса не постигне сагласност, Савезно веће и Веће народа могу одлучити да се спорно питање изнесе на референдум. Ако се оба већа не сагласе о изношењу спорног питања на референдум, Савезно веће се распушта.

Члан 213

Промена Устава је усвојена у Савезном већу и Већу народа ако за њу гласају две трећине чланова тих већа.

Члан 214

Ако се најдоцније петнаест дана по усвајању промене Устава у Савезном већу и Већу народа најмање друга три већа Скупштине не сагласе са прихваћеним текстом промене Устава, промена Устава износи се на референдум. Референдум о промени Устава расписује председник Скупштине. Референдум се има одржати у року од два месеца од дана усвајања промене Устава у Савезном већу и Већу народа. Промена Устава усвојена је на референдуму ако је за њу гласала већина свих бирача на територији Југославије. Промену Устава проглашава Савезно веће.

Глава -{X}-**ПРЕДСЕДНИК РЕПУБЛИКЕ****Члан 215**

Председник Републике представља Социјалистичку Федеративну Републику Југославију у земљи и у иностранству и врши друге овим уставом одређене политичко-извршне функције.

Председник Републике је врховни командант оружаних снага Југославије.

Члан 216

Председник Републике предлаже Савезној скупштини једног од чланова Скупштине за председника Савезног извршног већа који подноси предлог за избор Савезног извршног већа.

Председник Републике може сазвати седницу Савезног извршног већа и ставити одређена питања на дневни ред његове седнице. Председник Републике председава седници Већа којој присуствује.

Члан 217

Председник Републике

- 1) проглашава указом савезне законе,
- 2) проглашава одлуку Савезне скупштине о избору Савезног извршног већа, предлаже избор председника и судија Уставног суда Југославије, предлаже избор и разрешење чланова Савета федерације, предлаже именовање и разрешење заменика врховног команданта,
- 3) поставља и опозива указом амбасадоре и посланике Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и прима акредитивна и опозивна писма од код њега акредитованих страних дипломатских представника, издаје исправе о ратификацији међународних уговора,
- 4) додељује одликовања,
- 5) даје, сагласно савезном закону, помиловања за кривична дела предвиђена савезним законима,
- 6) проглашава ратно стање ако Савезна скупштина није у могућности да се састане,
- 7) оснива одговарајуће службе за вршење послова из свог делокруга,
- 8) врши друга овим уставом предвиђена права и дужности.

Председник Републике на предлог Савезног извршног већа за време ратног стања или у случају непосредне ратне опасности доноси уредбе са законском снагом о питањима из надлежности Савезне скупштине. Председник Републике подноси ове уредбе на потврду Скупштини чим она буде у могућности да се састане.

Уредбом са законском снагом донесеном за време ратног стања могу се изузетно, док то стање траје, ако то захтевају интереси одбране земље, обуставити поједине одредбе Устава Југославије које се односе на поједине слободе и права грађана и права самоуправних организација, или на састав и овлашћења политичко-извршних и управних органа.

Члан 218

Председник Републике има право да задржи од извршења уредбе и друге прописе Савезног извршног већа од општијег политичког значаја пре њиховог објављивања.

Ако Председник Републике задржи од извршења пропис Савезног извршног већа, спорно питање изнеће одмах пред Савезно веће ради доношења одлуке.

Члан 219

Председник Републике врши своја права и дужности на основу и у оквиру овог устава и савезних закона.

Председник Републике ужива имунитет и одговоран је Савезној скупштини у складу са Уставом и савезним законом.

Председнику Републике, ако је изабран из редова посланика, престаје посланички мандат.

Члан 220

Председник Републике бира се на време од четири године и може бити узастопно поново изабран још за један изборни период.

За избор на положај Председника Републике нема ограничења за Јосипа Броза Тита.

Члан 221

Савезна скупштина бира Председника Републике на месец дана пре истека мандата Председника Републике који је на дужности.

Кандидата за Председника Републике може предложити Скупштини најмање тридесет посланика по сопственој иницијативи, или на основу предлога Савезног одбора Социјалистичког савеза радног народа Југославије. Међу предлагачима најмање по пет морају бити изабрани из сваке републике, а половина свих предлагача морају бити из редова чланова Савезног већа.

За Председника Републике изабран је кандидат који је добио већину гласова свих савезних посланика.

Председник Републике пошто буде изабран, даје свечану изјаву пред Савезном скупштином.

Члан 222

Председник Републике обавештава Скупштину о стању и проблемима унутрашње и спољне политике и може предложити Скупштини претресање појединих питања и доношење одлука.

Члан 223

Председника Републике у случају одсутности замењује у вршењу његових функција потпредседник Републике. Председник Републике може поверити потпредседнику да га заступа у вршењу одређених послова.

Потпредседник Републике бира се на време од четири године и не може поново бити биран за потпредседника за наредни изборни период.

Савезна скупштина бира потпредседника Републике одмах по избору Председника Републике и по истом поступку.

Потпредседник Републике, ако је изабран из редова савезних посланика, задржава свој мандат.

Члан 224

Председник Републике сазива Савет федерације ради разматрања питања државне политике и делатности политичко-извршних и управних органа.

Чланове Савета федерације бира, на предлог Председника Републике, Савезно веће из редова савезних и републичких функционера, као и функционера друштвено-политичких и других организација.

Глава -{XI}-**ПОЛИТИЧКО-ИЗВРШНИ И УПРАВНИ ОРГАНИ САВЕЗНЕ СКУПШТИНЕ****А) Савезно извршно веће****Члан 225**

Савезно извршно веће је орган Савезне скупштине коме се поверава политичко-извршна функција у оквиру права и дужности федерације.

Савезно извршно веће одговорно је за спровођење политике федерације, чије основе утврђује Савезна скупштина.

Члан 226

Савезно извршно веће сачињавају председник и одређени број чланова.

Председника и чланове Савезног извршног већа Савезно веће бира на предлог посланика кога је Председник Републике предложио за председника Савезног извршног већа и на основу мишљења Комисије за избор и именовања. Чланови Савезног извршног већа бирају се из редова чланова Скупштине, водећи рачуна о националном саставу.

Председници републичких извршних већа, савезни државни секретари, савезни секретари, секретар Савезног извршног већа као и други савезни функционери за које Скупштина то одреди приликом њиховог именовања, су по положају чланови Савезног извршног већа.

Члан 227

Савезно веће може изузетно изабрати за председника или члана Савезног извршног већа посланика који је непосредно пре тога ову функцију вршио четири године, ако за то постоје оправдани разлози, али најдуже још за наредне четири године. За председника Савезног извршног већа одлуку о томе доноси Савезно веће на предлог Председника Републике, а за члана Савезног извршног већа — на предлог председника Савезног извршног већа односно посланика који подноси предлог за избор Савезног извршног већа.

Пре преласка на избор Савезно веће одлучује већином гласова о оправданости изнетих разлога за одступање од начела ограничења поновног избора.

Председник Савезног извршног већа има право да Савезном већу предложи разрешење појединих чланова Савезног извршног већа и избор нових.

Разрешење од дужности председника Савезног извршног већа, као и оставка већине чланова Већа, повлачи оставку целог Већа.

Члан 228

Савезно извршно веће

- 1) предложи Савезној скупштини утврђивање унутрашње и спољне политике и стара се о спровођењу политике коју је утврдила Скупштина, стара се о извршавању савезних закона, друштвеног плана Југославије, савезног буџета и других аката Скупштине, врши надзор над радом савезних органа управе и даје им опште смернице за рад,
- 2) предложи Скупштини доношење закона и других аката и има право да даје мишљење о предлозима закона које Скупштини подносе већа Скупштине, одбори већа или посланици,
- 3) утврђује предлоге друштвеног плана Југославије, савезног буџета и завршног рачуна,
- 4) доноси уредбе, одлуке и упутства за извршавање савезних закона и других општих аката Савезне скупштине ако је за то законом или тим актима овлашћено,
- 5) утврђује општа начела унутрашње организације савезних органа управе,
- 6) оснива савезне органе управе који се не оснивају законом, као и стручне службе потребне за рад Већа, оснива сагласно закону радне организације и друге организације за вршење послова за потребе Већа и других савезних органа,
- 7) укида прописе савезних органа управе ако су у супротности са савезним законом, уредбом или другим прописом Савезног извршног већа,
- 8) ратификује међународне уговоре чије ратификовање не спада у надлежност Скупштине,
- 9) предложи Савезном већу избор и разрешење председника и судија Врховног суда Југославије и Врховног привредног суда, као и именовање и разрешење савезног јавног тужиоца и других савезних функционера за које је то законом одређено,
- 10) поставља функционере у Већу и у савезним органима управе и директоре установа и организација, за које је то законом одређено,
- 11) располаже у оквиру овог устава и савезних закона, одређеним фондовима федерације,

12) врши и друге послове предвиђене, у оквиру права и дужности федерације, савезним законом.

Члан 229

Савезно извршно веће одлучује о пословима из своје надлежности на својим седницама.

О општим и начелним питањима, као и пословима од заједничког интереса за све органе управе, одлучују сви чланови Већа.

О осталим пословима из надлежности Већа одлучују изабрани чланови Већа и савезни државни секретари.

Законом се прописује организација и начин одлучивања Савезног извршног већа о пословима из његове надлежности.

Савезно извршно веће може образовати своје одборе и друга тела за координирање рада савезних органа управе и за претресање питања од заједничког интереса за више органа управе.

У Савезном извршном већу могу се именовати савезни секретари и други функционери, којима се поверава самостално вршење одређених послова,

Члан 230

Председник Савезног извршног већа представља Веће, стара се о спровођењу закључака и остваривању политике Савезног извршног већа.

Председник Већа сазива седнице Већа по својој иницијативи, на предлог Председника Републике или на предлог најмање пет чланова Већа.

Председник Већа координира рад савезних органа управе ради спровођења опште политике Већа.

Члан 231

Савезно извршно веће врши послове из своје надлежности на основу и у оквиру овог устава и закона.

Савезно извршно веће одговара за свој рад Савезној скупштини.

Скупштина може укинути или поништити пропис или други акт Савезног извршног већа који је у супротности са Уставом Југославије или законом.

Члан 232

Савезно извршно веће дужно је извештавати Савезну скупштину о свом раду.

Савезно извршно веће може предложити надлежним већима Скупштине да се одложи претрес предлога закона или другог акта, или да се, ради претресања одређеног питања, образује заједничка комисија од чланова надлежног већа Скупштине и чланова Савезног извршног већа, или да се сазове седница надлежног већа Скупштине на којој би оно изложило свој став.

У случају да Скупштина усвоји предлог закона или другог акта противно образложеном мишљењу Савезног извршног већа, Савезно извршно веће може Савезном већу поднети колективну оставку ако сматра да није у стању да обезбеди извршавање тог закона или акта.

До избора новог Савезног извршног већа, Веће у оставци остаје на дужности.

Б) Савезна управа

Члан 233

За вршење послова државне управе из надлежности федерације образују се државни секретаријати, савезни секретаријати и други савезни органи управе.

Државни секретаријати образују се само за оне гране управе које према овом уставу у целини спадају у искључиву надлежност органа федерације.

За вршење послова државне управе у другим областима из надлежности федерације образују се савезни секретаријати и други савезни органи управе.

За вршење одређених стручних, управних и других послова из надлежности федерације могу се образовати савети и други савезни органи и организације.

Члан 234

Државни секретаријати су Државни секретаријат за иностране послове и Државни секретаријат за народну одбрану.

Делокруг државних секретаријата одређује се и мења законом.

Савезни секретаријати и други самостални савезни органи управе, савети, као и организације које врше послове од интереса за целу земљу оснивају се, укидају и њихов се делокруг одређује законом.

Члан 235

Савезни органи управе самостално врше послове из своје надлежности на основу и у оквиру овог устава и савезних закона.

У вршењу послова из своје надлежности савезни органи управе придржавају се и других савезних прописа.

Савезни органи управе дужни су обезбеђивати спровођење савезних закона и других савезних прописа политике утврђене од Савезне скупштине и општинских Савезног извршног већа.

Члан 236

Савезне државне секретаре, савезне секретаре, секретара Савезног извршног већа и друге савезне функционере које одреди закон, именује и разрешава Савезна скупштина на предлог председника Савезног извршног већа који он подноси у име Већа.

Функционер који је једну од наведених функција вршио четири године може се именовати да узастопно такву функцију врши најдуже још наредне четири године ако то захтевају оправдани разлози Скупштина, на предлог председника Савезног извршног већа, претходно одлучује већином гласова о оправданости изнетих разлога за одступање од начела ограничења поновног именовања.

Члан 237

Савезни функционери који руководе савезним органима управе лично су одговорни за рад тог органа и за извршавање задатака и послова из његове надлежности.

Савезни функционери који руководе савезним органима управе могу доносити правилнике, наредбе и упутства за извршавање закона и прописа Савезног извршног већа, ако су за то овлашћени законом односно прописом Савезног извршног већа.

Члан 238

Савезни функционери који руководе савезним органима управе дужни су извештавати Савезну скупштину и Савезно извршно веће о стању у одговарајућој области управе и о раду органа управе којим руководе.

Ови функционери дужни су, на захтев већа, одбора и комисија Скупштине давати им обавештења и објашњења о питањима из делокруга органа којим руководе. Они су дужни давати и одговоре на питања посланика.

Глава -{XII}-**ВРХОВНИ СУД ЈУГОСЛАВИЈЕ****Члан 239**

Врховни суд Југославије

- 1) утврђује начелне ставове и начелна правна схватања о питањима која су од значаја за јединство у примени савезних закона од стране судова опште надлежности и специјализованих судова,
- 2) одлучује о редовним правним средствима против одлука републичких врховних судова, кад је то савезним законом одређено,
- 3) одлучује о ванредним правним средствима против правноснажних одлука судова којима је повређен савезни закон, у случајевима предвиђеним законом,
- 4) одлучује о управном спору против одређених управних аката савезних органа или организација које врше јавна овлашћења на територији целе Југославије,
- 5) решава сукобе надлежности између судова са територија разних република,
- 6) врши друге послове које, у оквиру права и дужности федерације, одреди савезни закон.

Члан 240

Надлежност и организација Врховног суда Југославије утврђују се савезним законом.

Глава -{XIII}-**УСТАВНИ СУД ЈУГОСЛАВИЈЕ****Члан 241**

Уставни суд Југославије

- 1) одлучује о сагласности закона са Уставом Југославије,
- 2) одлучује о сагласности републичког закона са савезним законом,
- 3) одлучује о сагласности других прописа и других општих аката органа и организација са Уставом Југославије, савезним законима и другим савезним прописима,
- 4) решава спорове о правима и дужностима између федерације и републике, између република и између других друштвено-политичких заједница са територија разних република, ако за решавање таквих спорова законом није предвиђена надлежност другог суда, решава спорове о разграничењу између република,
- 5) решава о сукобу надлежности између судова и савезних органа, као и између судова и других државних органа са територија разних република,
- 6) врши и друге послове који су му стављени у надлежност овим уставом или савезним законом, у складу са овим уставом утврђеним правима и дужностима федерације.

Уставни суд Југославије одлучује и о заштити права самоуправљања и других основних слобода и права утврђених овим уставом кад су те слободе и права повређени појединачним актом или радњом од стране органа федерације и у другим случајевима које одреди савезни закон, а није обезбеђена друга судска заштита.

Члан 242

Уставни суд Југославије прати појаве од интереса за остваривање уставности и законитости и на основу тога даје Савезној скупштини мишљење и предлоге за доношење закона и предузимање других мера ради обезбеђивања уставности и законитости и заштите права самоуправљања и других слобода и права грађана и организација.

Члан 243

Уставни суд Југославије састоји се од председника и десет судија.

Председник и судије Уставног суда бирају се на осам година и могу бити поново бирани само још за следећи период од осам година. Половина броја судија Уставног суда бира се после сваке четири године.

Председник и судије Уставног суда не могу бити у исто време чланови републичке или Савезне скупштине или њихових политичко-извршних органа, нити функционери или службеници органа државне управе или другог којег суда.

Председник и судије Уставног суда могу пре истека мандата бити разрешени дужности, сагласно савезном закону, само ако сами затраже да буду разрешени, ако буду за кривично дело осуђени на казну лишења слободе, ако изгубе пословну способност или постану трајно физички неспособни за вршење своје функције.

Председник и судије Уставног суда уживају имунитет као и савезни посланици.

Члан 244

Уставни суд Југославије даје Савезној скупштини мишљење о томе да ли је републички устав у супротности са Уставом Југославије.

Члан 245

Кад Уставни суд Југославије утврди да савезни закон није у складу са Уставом Југославије, Савезна скупштина дужна је у року од шест месеци од дана објављивања одлуке Уставног суда довести тај закон у склад са Уставом.

Ако Скупштина у овом року не доведе савезни закон у склад са Уставом Југославије, престаје да важи тај закон односно његове одредбе које нису у сагласности са Уставом што ће Уставни суд Југославије својом одлуком утврдити.

Ако у случају несагласности републичког закона са савезним законом Уставни суд Југославије утврди да савезни закон није у складу са Уставом Југославије, одлучиће да се до доношења коначне одлуке о томе не примењују одредбе савезног закона које нису у сагласности са Уставом.

Члан 246

Кад Уставни суд Југославије утврди да републички закон није у сагласности са Уставом Југославије или са савезним законом, републичка скупштина дужна је у року од шест месеци од дана објављивања одлуке Уставног суда Југославије републички закон довести у склад са Уставом односно са савезним законом.

Ако републичка скупштина у овом року не доведе републички закон у склад са Уставом Југославије или са савезним законом, престаје да важи тај закон односно његове одредбе које нису у сагласности са Уставом или са савезним законом, што ће Уставни суд утврдити својом одлуком.

Кад Уставни суд Југославије утврди да републички закон није у сагласности са Уставом Југославије или са савезним законом, одлучиће да се, до доношења коначне одлуке о томе не примењују одредбе републичког закона које нису у сагласности са Уставом или са савезним законом. Уставни суд Југославије може републички закон одмах укинути ако су њиме очигледно повређена права федерације.

Члан 247

Кад Уставни суд Југославије утврди да који пропис, осим закона, или други општи акт није у сагласности са Уставом Југославије или са савезним законом, поништиће или укинуће тај пропис или акт односно оне одредбе које нису у сагласности са Уставом или савезним законом.

Члан 248

Ако је покренут поступак за оцењивање уставности или законитости кога прописа или другог општег акта који је у исто време противан Уставу Југославије или савезном закону и републичком уставу или републичком закону, контролу уставности и законитости врши републички уставни суд, оцењујући само сагласност тог прописа или општег акта са републичким уставом или републичким законом.

Ако републички уставни суд одлучи да је пропис или општи акт сагласан са републичким уставом или републичким законом, доставиће предмет Уставном суду Југославије ради оцењивања сагласности прописа или општег акта са Уставом Југославије или савезним законом.

Уставни суд Југославије може покренути поступак за оцењивање уставности или законитости прописа или општег акта и пре завршетка поступка пред републичким уставним судом, ако су тим прописом или општим актом очигледно повређена права федерације.

Члан 249

Поступак за оцењивање уставности и законитости пред Уставним судом Југославије могу покренути

- 1) Савезна скупштина и републичке скупштине,
- 2) Савезно извршно веће и републичка извршна већа, осим за оцењивање уставности закона које доносе њихове скупштине,
- 3) Врховни суд Југославије и други врховни судови федерације, као и републички врховни судови, ако питање уставности и законитости настане у поступку пред судовима,
- 4) савезни јавни тужилац, ако питање уставности и законитости настане у раду јавног тужилаштва,
- 5) републички уставни суд,
- 6) скупштина друштвено-политичке заједнице или радна или друга самоуправна организација ако је повређено њено право утврђено Уставом Југославије.

Поступак за оцењивање уставности и законитости покреће Уставни суд Југославије и по сопственој иницијативи.

Савезним законом одређује се под којим условима остали државни органи, организације и грађани могу пред Уставним судом Југославије покретати поступак односно дати иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости.

Члан 250

Кад Уставни суд Југославије у поступку за оцењивање уставности и законитости нађе да закон или други пропис није у супротности са Уставом Југославије или савезним законом, може поводом примене тог прописа утврдити одлуком његов смисао који одговара Уставу односно савезном закону.

Члан 251

Савезним законом ближе се одређују надлежност и поступак Уставног суда Југославије и правно дејство његових одлука.

Уставни суд Југославије самостално уређује своју организацију и рад.

Глава -{XIV}-

НАРОДНА ОДБРАНА И ЈУГОСЛОВЕНСКА НАРОДНА АРМИЈА

Члан 252

Неотуђиво је право и дужност народа Југославије да штите и бране независност и територијалну целокупност Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Одбрана земље је право и дужност грађана, радних и других организација, као и федерације, републике, општине и других друштвено-политичких заједница.

За припремање и организовање Југословенске народне армије одговорна је федерација, а за организовање цивилне заштите, предвојничке обуке и уопште за припремање и организовање одбране земље одговорне су федерација, република, општина и друге друштвено-политичке заједнице.

Права, дужности и одговорност грађана и радних и других организација у области народне одбране одређују се савезним законом.

Члан 253

Војна обавеза грађана је општа.

Савезним законом уређује се ступање у службу Југословенске народне армије, престанак те службе, као и посебна права и дужности припадника Југословенске народне армије у вези са службом у Армији.

Члан 254

Нико нема право да у име Социјалистичке Федеративне Републике Југославије потпише или призна капитулацију или окупацију земље. Такав акт је противустанак и кажњив по закону.

Издаја земље је злочин према народу и кажњава се као тешко кривично дело.

Члан 255

Југословенска народна армија је основна оружана снага народне одбране Југославије.

Југословенска народна армија штити независност, уставни поредак, неповредивост и целокупност територије Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Члан 256

Врховни командант оружаних снага Југославије командује и руководи Југословенском народном армијом и утврђује основе планова и припремних мера за одбрану земље.

Врховни командант поставља, унапређује и разрешава генерале и адмирале, као и друге војне старешине које савезни закон одреди.

Врховни командант поставља и разрешава председника, судије и судије-поротнике војних судова, као и војне тужиоце.

Врховни командант може имати заменика, који га замењује у пословима командовања и руковођења Југословенском народном армијом које одреди врховни командант.

Члан 257

Савет народне одбране стара се о организацији и мобилисању извора и снага земље за потребе народне одбране.

Чланове Савета народне одбране, на предлог Председника Републике, именује и разрешава Савезно веће.

Председник Републике је председник Савета народне одбране.

ДЕО ТРЕЋИ**ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ****Члан 258**

За спровођење овог устава и обезбеђење преласка на његову примену донеће се посебан уставни закон.

Члан 259

Овај устав проглашава Савезна народна скупштина.

Извор

- Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, година -{XIX}-, број 14, Београд, среда, 10. април 1963.

Article Sources and Contributors

Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (1963) *Source:* <http://sr.wikisource.org/w/index.php?oldid=19324> *Contributors:* Ван, Казанџија

Image Sources, Licenses and Contributors

Слика:GrbSFRJ.jpg *Source:* <http://sr.wikisource.org/w/index.php?title=Слика:GrbSFRJ.jpg> *License:* unknown *Contributors:* Ван

Лиценца

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>
